

2908

БОСАНСКО-ХЕРЦЕГОВАЧКИ

ИСТОЧНИК

ВЛАСНИК:

А. Е. М. Консистоорија Дабро-босанска

УРЕДНИК:

СТ. Н. ДАВИДОВИЋ

протојереј.

НОВЕМБАР

1896.

СВЕСКА XI.

ГОДИНА X.

Поклон
ЈОЦЕ ВУЈИЋА из Сент
УНИВЕРЗИТЕТ. БИБЛИОТЕКА
У БЕЗГРАДУ

Прва српска штампарија Ристе Ј. Савића у Сарајеву.

1896.

САДРЖАЈ

1. Његово Високопреосвештенство Дабро-босански митрополит Мандић	389
2. Новом Босанском митрополиту	392
3. Записи из пастиреког богословља	392
4. Часови побожног размишљања	398
5. Размишљање или умно виђење	403
6. Пабирци из „Б.-Х. Источника“	412
7. Бесједа преосвећеног Амвросија — на Преображење	414
8. О старинској књизи	416
9. Свештени сасуди	419
10. Св. рођење Христово I.	423
11. Св. рођење Христово II.	424
12. Прослава при освештењу цркве у Борцима	424
13. Прва ријеч и поука парохијанима	427
14. Ода Косовом пољу	428
15. Пригодница	429
16. Разно.	429
17. Књижевне вијести	432
18. Јавне благодарности	434
19. Читула	435
20. Срдачно с Богом и српска хвала	435
21. Позив	436
22. На звање	436

2 908

БОСАНСКО-

ХЕРЦЕГОВАЧКИ

ИСТОЧНИК.

Мјесечни духовни часопис за црквено-просвјетне потребе српско-православног свештенства.

СВЕСКА XI.

Сарајево, новембра 1896.

год. X.

Власник: АЕМ. Конзисторија.

Уредник: Ст. Н. Давидовић, протојереј

ЊЕГОВО ЕКСКОПРЕОСВЕШТЕНСТВО

Архијепископ сарајевски, митрополит Дабро-босански, Егзарх све Далмаије, притјажатељ ордена Фр. Ј. I. са звијездом и т. д. Господин Господин

НИКОЛА МАНДИЋ.

Превишњим ријешењем, Његова ц. и кр. апостолског Величанства од 26. октобра (7. новембра) т. г. потврђен је за српско-православног митрополита сарајевског.

Иза смрти блаженоупокојеног митрополита Ђорђа Николајевића, стајаше ова Дијецеза преко 9 мјесеци упражњеном. Пространа сарајевска епархија у многим је оскудјевана без свога црквеног поглавара и свака је с нетрпљењем очекивао час, кад ће се та осјетљива празнина новим црквеним поглаваром попунити.

Архијереја треба свештенство, српско-православне црквено-школске општине, толике цркве и народ, с тога га с толиком љубављу дочекујемо и поздрављамо са: срећно и добро нам дошао!

Његово Високопреосвештенство митрополит Мандић није овој земљи и народу стран ни туђин. Он је више година пробавио међу овим народом као митрополит Зворничко-тузлански, а уз босанско-херцеговачки устанак примао је, потпомагао и заклањао наше бјегунце као браћу своју, с тога се ми као познаници и предусретамо и, Високопреосвећени господин долази међу своје: сроднике, земљаке, штоватеље, пријатеље и познате. Па у колико господин митрополит све то лчјепо и од прије познаје, у толико ће му бити облакшан и његов архипастирски рад на терању, на коме сад промислом Божијим отпочиње радити.

Његова спрема и опробано искуство, љубав према св. православној цркви и народу, мушка одважност и добро здравље; а, с друге стране, и љубав свега свештенства и народа, којом га свако жељно исчекиваше уз припомоћ божију, да ће му снаге, да лако узмогне подносити терете високе архијерејске дужности.

*

Митрополит Мандић родио се у Горњем Грачацу. По рукоположењу буде постављен за учитеља у богословском семинару и послѣ 5 година дође за свештеника у Грачац (Лици), а затим у Госпић, гдје постане протом и ту остане све до 1891. године. Пошто обудови, прими калуђерски постриг и постане архимандритом манастира Гомирја. Био је више година члан консисторије а у више маха и послаником на српском народно-црквеном сабору, а у години 1892, и на угарском, као делегат хрватско-земаљ. сабора. У браку је имао и троје дјеце, коју је такође изгубио. Зворничко-тузланским митрополитом постао је у прољеће 1892¹⁾. Праведан, добар, искрен, симпатичан и у свему узор примјерна свештеника и архијереја, стекао је Високопреосвећени господин митрополит Мандић љубав народну и симпатије власти, што га је све и довело до тако високог положаја, кога је и заслужио.

Именовањем тако подесне личности за Добро-босанског митрополита, нама је православним Србима у овој земљи дат поновно знак милости и благоволења од стране Његова ц. и кр, Величанства и високих му власти, на чему остајемо вјечно захвалношћу обвезани.

Полажући наде љепшој будућности и све товећем напретку црквеног нам живота, поздрављамо те владико свети са искреном добродошлицом: испола ети деспота!

¹⁾ Опширно о животу и дјелима Високопреосвећеног митрополита читај IX. свеску „Источника“ од 1892. стр. 429—455.

*

Браћо свештеници! и нама се указје сунце љепших дана. За духовног вођу сад добијемо мужа снажна и тијелом и духом, мужа и архијереја, који добро познаје стања наша, те ће их и унапредити; али и ми постајемо обвезнији нашој пастирској дужности. Не велим да се није и досад радило, но одсад треба и боље. Ко ваљано ради и ће се старији слушају и поштују, ту и Бог помаже. Да стечемо љубав и наклоност свога архипастира, дужни смо у свему бити савјесни. Нашим радом потпомажимо га у пословима црквене управе, вијерно испуњавајући налоге и непредузимајући ништа важнијег без питања и саизволења архијерејског. Учите народ у вашим парохијама, да се цркви и своме свештенику обраћа и да не срља страпудицом, скврнећи св. закон и остале хришћанске светиње. Проповиједајте мир и слогу свима, јер нам је у томе и наш и народни напредак. Не мијешајмо и не плећимо се у туђе послове, оне, који се нас не тичу. Нашто је ко постављен, онога нека се и држи. Презиримо и осуђујемо љеност и друге пороке, као: лаж пијанство, клеветање, хулу и у опште развратан живот. Ко тако буде чинио, испуниће закон и задовољити свога архипастира, који ће своје добре свештенике удостојавати своје архијерејске милости и награде.

Црквени одбори нека су чврсто скопчани за своју јерархију, нека цркву и њезин иметак не сматрају као своју властитост, него ли као добро, које им је црква и народ повјерио. *Архијереј је главни надзорник свега што цркви припада; с тога нека му се црквени рачуни на преглед поднесе и у свему у управи црквеној његова савјета и пристанка тражи.* Слога и љубав нека влада међу одборским члановима и међу свима, а особито брачницима, који су једно другом на супружеску вијерност заклети, па ће то одлакшати посао и црквеној власти, пред којом се брачне парнице дижу.

Свештеници нека своју паству уче и добрим јој угледом предњаче, а ова опет нека своје духовне пастире пази и дужно им поштовање указује. Мјестимичне размирице између народа и свештеника нека престану, јер то подрива срећу народа и доприноси назадак и у самој цркви.

У осталом држимо се сви прописа црквених; испуњавајмо и грађанске дужности и обвезе; дајимо „Богу божије, а цару царево“, љубимо истину поштујмо свачије право, живимо примјерним животом, па ће нам и други признати да смо људи и цијени ће нас по заслугама нашијем¹⁾.

¹⁾ Ону кратку биљешку на крају „Источника“ у прошлом броју „Једва једном“ нијесмо могли ставити на достојно мјесто, јер је лист већ био завршен, с тога нека нам се то не замјери. Ур.

Новом Босанском митрополиту ГОСПОДИНУ НИКОЛАЈУ

приликом његовога постављања

Страховити призор моје очи гледе,
Малу трошну лађу на широком мору;
Од таласа силни' попуцаше греде,
И разбит' је шћаху погодивши хору!
Јер на лађи слабој корманоша нема,
И већ сваки путник за смрти се спрема.
Ломе руке, плачу, погледају небу,
И моле се творцу а у срцу зебу;
„Створитељу силни избави нас бједе“!
А анђели на њих озго с' неба гледе.
Па са њиним молитвама шаљу молбе благе,
Да утиша бурно море и бијесне вале.
Свети Саво српски кад те муке виђе,
У смјерности благој створитељу приђе;
„О Господе! над војскама и десница твоја,
„У лађи су оној — српска чеда моја,
„Још за часак само — па су већ пропали
„А колико муке — знаш — мене су стали!
„Од пометње, — страха, један другог злови,
„Незна нико од њих, у несрећи што би:
„Један равна платно, други разваљује,
„Пропаст један другом, на леђа сваљује.
„Злоба — пакост — сатр' синке рода мога,
„Они тебе моле, свога милос' Бога.
„Та — смилуј се на њих, избави их сада,
„Да не буду овце изгубљена стада!
„Пошљи им пастира да их сада спасе,
„Српске цркве кандила да с' не гасе“!

Створитељу — тако збори свети Савва,
Српске цркве наше светитељска глава.
А анђелски хори пред престолом стоје,
И умилне пјесме божанствене поје. . .
„Нека буде и то“! — тихо рече Боже,
„Сада ћу их спасти то се јоште може
„Послаћу им вођу корманоша вјерна!
„То учини твоја молитвица смјерна.
„Поучи их само да слушају гласа,
„Апостола мога и њихова спаса;
„И да вјером живом својијех отаца,
„Сатру — злобу — пакост братоубилаца“!
И, ено, посланика к' лађи се креће,
У свету десницу знак спасења меће.
Благосиља лађу крета светог знаком,
А путници сретни растају се с мраком.
И утиша с' море, престадоше вали,
Помрчину силну сунашце разгали,
А путници сретни захваљују Богу,
Што учини милост таку им премногу!
Српске цркве свете лађа је то мила,
А у њој су чеда светог Саве била,
Корманош се нађе попут светог Саве,
Православна чеда да се не подаве.
И плови лађа у пристаниште благо,
А Србин грли — љуби — Србина драго.
Архијереја свога и своју дику,
Шири с' славо наша! свјету на видуку!
п. П. у.

Записи из пастирског богословља.

III. О одношају пастира цркве ка друштву и друштвеном животу.

Саставио ректор кијевске духовне семинарије Архимандрит Борис. Превео Григорије А. Николић свештеник у Митровици.

I). О домаћем животу пастира цркве.

„Подобаетъ епископѣ быти непорочнѣ, едина женѣ, мѣжѣ, трезвенѣ, цѣломѣрдѣ, благоговѣйнѣ, честнѣ, страннолюбивѣ, зчителнѣ: не пѣницѣ, не вѣйцѣ, не сварливѣ, не мшелоимцѣ, но кроткѣ, не завистливѣ, не сребролюбцѣ: свой домѣ добрѣ правящѣ, чадѣ имѣщѣ, въ послѣ-

шанѣи со свакою чистотою: аще же кто своегѣ домѣ не змѣтетъ правити, како ѿ цѣрквѣи Божїей прилѣжати возмѣжетъ“ (1. Тим. III, 2—5). На овом месту, узетом из пастирских посланица св. апостола Павла, пастир цркве разматра се у његовим одношајима према породици, и по овоме неће бити

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

безкорисно расмотрити овде подробније садржину те важне апостолске наставе.

„Подобаетъ быти единыя жены мѣжъ¹⁾.“

Жена пастира има врло важно значење у делу његове службе. Она може или помагати му у испуњавању његове дужности и у одношају према цркви, или пак бити препреком за њега; јер ако није она с њим у његовом делу, тада ће бити против њега, одвуће га од дела. Тим начином, она може бити његовим добрим или злим генијем, јер она се налази око њега у тренутцима његове слабости и сете својим утецајем неопходно или јача, или слаби силу његове пастирске ревности. Кома није познат утецај жене у најразличнијим одношајима живота. Без увијања могуће је казати, да жена предаје свакоме народу овај или онај наравствени склад, који се открива у његовом друштвеном животу. Историја нам даје на стотине примера слабих мужевâ, који су показивали несумњиво грађанско јунаштво и то с тога, што су за њима стајале жене, које су их држале и храбриле не саветом само у овој или оној часној служби, него буђењем и јачањем у њима општега осећања дужности и саопћењем дотичнога правца њиховом честољубљу. Још чешће, мора се припознати, могуће је приметити, хрџави домаћи утецај, који човека од природе благороднога, часног и некористољубивога мало по мало преобрази у малодушнога, слабога и млакоњу, који свуда истиче себе као себичњака и гледа у друштвеном раду само средство ка достижењу властитог добитка и добра, — и све то јавља се посљедицом општења са женом, кад што јако добро васпитаном, верном женом, добром мајком, али у души које сасвим

¹⁾ Реч „Епикопа“ овде је употребљена у општем смислу — и епископа, и презвитера.

недостаје велика идеја друштвене дужности. И пастир није слободан од сличних утецаја.

Пастиру је у његовом делу саосећање истинито хришћанске жене нешто више него просто пријатељство, то је мила и драга помоћ срца, вернога божанственоме Учитељу, у часовима човечјих страдања и искушења, кад шта више и наравствено јак човек пада духом, а међу тим у близини његовој нема другога земаљскога друга и пријатеља, коме би исповедио о својој душевној борби, слабости и страдањима. Осим тога, има област у животу црквеном, где служба жене управо је неопходна и тешко се чим другим може заменити, на име — у религиозним саветима вернима њенога сопственога пола. Женама је природно откривати своју душу пред женама. И жене неких пастира беху „ђаконисама“ у апостолском смислу те речи, служећи као оруђе у привађању лица свога пола ка познавању Спаситеља.

Истинито хришћанска жена може помагати мужу такођер у делу назиданја својим финијим и савршенијим разумевањем женске природе, сагласности женскога ума, примером живота, и својим, често врло важним практичким познањима, које је стекла у блиском обраћању с људма. Њено право појимање човечјих карактера често бива много проницавије и верније од спорих и често тешких размишљања мужа. Ипак главне обавезности жене свештеникове, без сумње, односе се к њеној рођеној породици, а не ка парохији мужа.

„Свой домъ добрѣ правашъ.“ Сваком дому, баш као и свакој управи, потребан је извесни органички закон, који му даје извесни ред и карактер. Свештеник је дужан старати се о томе, да учини свој

дом пригодним за службу великим цељима царства Христова. Поридица је мала парохија, у којој се свршавају први покушаји примењивања пастирске ревности, побожности и мудрости. Пастир је дужан старати се да у склад доведе своју породицу са својим делом, а не да их дели једно од другога; породица му је дата с тога, да му помаже у његовој служби, да буде оруђем за произведење већег утецаја при одправљању му обвезаности своје службе Његов дом дужан је бити посвећен религиозним цељима.

Свештеник је дужан управљати својом породицом не толико на основу права безусловног авторитета (ма да му припада неоспорни авторитет у породици, као њеној глави на земљи), колико на основу начелâ строго наравственога управљања на начелима истине, праведности и љубави. Нови завет често говори о домаћој цркви (Рим. XVI, 4; 1. Кор. XVI, 19;) и породица свакога пастира дужна је бити малом црквом, где царује дух Христов, где влада извесни правилни поредак свакидањег живота прожман начелима религије. Домаћа побожност мора да се налази у свези и хармонији са свим религиозним животом породице. Она треба да буде као очитовање и израз општег и сталнога духовног живота и побожнога правца породице, у којој царује простота, весела пажљивост, дух марљиве послушности и љубави. Служитељи цркве кад што одвише слабо и немарљиво односе се према наравственом управљању својим укућанима — домаћом чељади, извињујући себе замршеношћу својих општих обвезаности; али нико нема права пренебрегнути себе и своје ради других, ако не жели навући на себе строги апостолски укор. И у наше време било је не мало пастира, сличних старозаветном

Илији, ревност којих о дому Божјем није предупредила погибли њихових рођених синова.

„Честит, страннољубив.“ Дом истинитог пастира, у свима крајевима и за сва времена, био је домом великодушног гостопримства и пробитачне наклоности. Он је био угледом ради подражавања парохији у указаним одношајима. Он је био двораном сиромашка. Да би могао одржати таково своје значење и још више утецати на живот народа, дом пастира нека буде обиталиштем у свима одношајима привлачним, са пријатним укусом, који сведочи о правилном развићу, премда и простим, уређењем. Дајте приступа утецају на њега такођер вештине, на пример, утецају музике, која узвишава и облагорођава.

Непромењиви поредак, правилност и тачност у свим подробностима свакидањег живота такођер помажу растењу и напредовању утецаја пастирева, потврђујући очигледно оно, што он говори с црквене катедре. Пре свега, свештеник није дужан теретити себе дужностима. Он може избегавати дужности, посвећујући део свога времена на какав частан и користан рад, који може служити за њега извором материјалне помоћи. Кад који упусти се у веће дужности, тада губи део своје слободе и независности. Он већ не може ни слободно исказивати својих суђења, жеља, нити чинити сагласно с њима, јер је пао у зависност од другога човека и никада неће бити кадар да се ослободи од сазнања те зависности.

Урдност и тачност свештеникова у одношају према црквеним делима показују силни утецај на паству особито на људе обртнике и трговце, који се са уважењем односе према изводљивости и радиности

У човека, било у чему да се покажу, јер та својства они могу најлакше појмити и оценити. Свештеник је дужан да се чува сваких погрешака у вођењу црквеног газдинства. Усрдно и једнако свршавање богослужења, брижљива пажња ка практичним обвезаностима, спојеним са управљањем црквеним делима или с каквим год часним делом, особито кад дође имати новчане рачуне или уплате, — све то јача утецај постара на паству, откривајући његов високи карактер, његов наравствени извод, који не може боље бити потврђује и јача у умовима верних учење о наравственој дужности, часности и праведности. Ако ли се он вара и чини погрешке у тим, као што се види, незнатним стварима то ће народ, природно је, с тачке гледишта и разума, и Писма, закључити, да ће сличне заблуде и погрешке лако могуће бити и у предметима неизмерно веће важности. Ми показујемо на та својства, која се захтевају од пастира, као на црте, које карактеришу човека: и ако се он одликује тачношћу и сталношћу у свом домаћем животу и у појединим делима, то ће тако исто и у својим одношајима према цркви.

У питању, које расматрасмо, о одношају пастира ка својој рођеној породици, има једна особито важна тачка, то је одговорност свештеникова за духовно стање своје породице. Чудновито је, да смо ми често више способни да проводимо хришћански живот у друштву и пред туђим људима, него ли код своје куће и пред овима, које љубимо више свега. Зашто је то? Свештеник, свакојачко, није дужан да чува своја религиозна блага искључиво само за друштва и да их узима од своје рођене породице. Нико не може бити светим на катедри и самољубивим, раздраженим и непријатним у посебном животу.

У сваком случају мора се борити против показане наклоности — да се јавља добрим и светим само по захтевању случаја и пред очима света, а не код куће и не у свако време. Свештеник врло се често осећа потпуно убеђеним (особито после проповеди вам своје парохије,) да је исприпо сва средства, која му се налазе на расположењу, све напоре, да приведе људе ка царству небеском — људе, с којима се он, свакако никад више неће ни срести овде на земљи, па каква је вештина, какву одлучност по упоређењу са оним, што је он учинио за туђе људе, шта више не за своју паству, он је дужан усилити се, да спасе душе своје сопствене породице.

Породица пастирева служи предметом особите пажње и критике од стране друштва; и за свакога пастира, несумњиво је много је боље подносити ту критику са потпуном великодушностју, него ли долазити од ње у забуну.

Будући независним у својим домаћим делима, пастир несме заборављати, да на његову породицу гледају, у неком смислу, као на породицу од угледа и примера, То га мора не само побудити да буде прост и благоразуман у својим домаћим делима, да избегава у свему крајности и да се свакако уздржи од раздражености гњева и других страсти таквога рода, него и да се користи указаном чињеницом, као средством да благотворно утиче на друштво, с целим узвишавања у својој парохији умнога развића, васпитања добрих навика, наклоности и осећаја, нарочито љубави ближњима и доброхотности. Религија у његовом дому треба у истини, а не спољашње само да господари над свима, да буде главним интересом живота; она је дужна да умекшава и блажи осећаје, да

узвишава наравствену висину породице, у члановима њеним да васпита вољу, да помаже образовању истинито-хришћанског карактера, и да испуњава дом пастирев атмосфером, свете, безкорисне љубави.

2. О одношају пастира цркве ка светским уживањима и забавама.

Опште правило, које одређује владање пастира цркве у одношају ка светским уживањима и забавама, може бити изражено овим начином: пастир је дужан да избегава сва она места и околности, где његов сан, достојанство или служба може бити предметом куђења и понижења. У одношају према том предмету, као и према свима другима, мора се узети у пажњу начело правилно схваћене хришћанске слободе; пастир има тако исто право да се користи том слободом, као и сви други људи. Ипак има неке врсте и места уживања, где, ма да он и неби осећао за себе штете од посеђивања њихових, његово присуство било би неумесним и донело би више зла, него ли добра. Пастир више но ико, дужан је сећати се речи Апостола „све ми је слободно, али није све на корист,“ и још: „нико да не гледа што је његово, него сваки да гледа, што је другога“ (1. Кор. X, 23. и 24.).

Ако ми будемо говорили о уживањима у опште, то без колебања можно је рећи, да је свет дужан да буде предметом научнога наслађавања тако исто, као и средством ради оживотворења наравствених циљева. Свет, који св. Писмо заповеда избегавати, није свет физички, који нас окружава, дивни Божји свет, приведен у биће по неограниченој благодати Божјој. Речју Његовом и од Самога Створитеља припознат дивним; није то и свет оних природних наклоности обвезаности, зани-

мања, брига и радости; сред којих се ми рађамо и дужни смо живети и радити; него је онај наравствени и духовни свет, она виша област наравственог живота и рада, у којој царује дух зла дух противљења Богу. Свет, каквога је створио Бог, дат је ради наше користи, но под оним сталним условом, да, користећи се благама света, неби заборављали Самога Даваоца блага.

Много је у свету тако јавно предназначено за насладе, да је могуће казати, било би грешно шта више не користити се њима. Ко без задовољства слуша појање птица у рано пролеће, ко гледа разнолико преливање боја на цвећу при заласку сунчевом са мрачним, натупштеним лицем или ко није у стању оценили дивоте и лепоте живописних видова природе, која га окружава, више, но вол, који пасе траву на далеко од њега, тај не стоји у хармонији са благотворним и животворним циљевима природе и тешко би био сретан, шта више у Едему.

У св. Писму ништа се не говори за и против уживања, јер, ако природна тежња ка наслади припада броју уређених потреба човечјега духа, који захтева за себе среће, како у вишој, тако и у нижој области бића, — то забаве дужне су бити признате законима и сагласно с тим подчињене су извесним правилима. Свештеник може и не осећати потребе у њима у оној мери, као његови парохијани; тим не мање хришћанство је не толико укупност правила владања, колико нов живот, виши идеал живота, религија љубави и слободнога избора, спојенога тиме, што је истинито, праведно и чисто. Чистоћа и уздржљивост јесу својства, неопходна у карактеру „деведидела“ (хришћана), и дах њихов

У треба да се осећа у сваком делу и забави хришћанина. Св. Писмо нигде не устаје против каквога појединога вида забаве, нити шта више против јавних позоришта: „... која су битисала у оне дане; јер ап. Павле“ очевидно је, не једном је видео борбу у бегању или трчању, јер често позајмљује отуда приче ради објашњења наравствених истинâ „Гоню же, аще и постигнѹ задинахъ бѣхъ забывахъ къ преднѣмъ же постирале.“ (Филип. III. 12—13) — ето примера, који је без престанка одушевљавао Апостола у току његовог многотруднога живота, који га не остави и пред смрт, кад је обазревши се на пут живота, који је прешао, писао ка Тимотеју: „подвигомихъ доврѣмихъ подвизахъсѣ, течение скончашъ, вѣрѣхъ соблюдохъ, прочее бѣхъ соблюдетсѣ ми нѣ вѣнецъ правды, егоже воздастъ ми Господь (2 Тим. IV, 7, 8). Говорећи тако, он је, очевидно је, гледао минули живот свој у угледу тркалишта, а себе у угледу победитеља, који је достигао циљ опкладе, кога чека лаворов венац. На тај начин забаве саме по себе нису грешне, него оне добијају ову или ону наравствену цену и значење, кад се стављају у свезу са свим животом и владањем човека. Но њих је потребно гледати са више тачке гледишта. Но на који начин тежња ка наслади, усађена у природу човека, може довести ка духовном и телесном његовом благостању? Ево питање, које пастир не може оставити и не решеним за себе и за своју паству. У решењу тога питања, без сумње је, да мора бити одељено важно место ради личне слободе и избора. Нико не може прописивати уживања другима. Ја могу да не поднесем никаквога задовољства у забавама свога суседа, а он, обратно, у мојима. Једном се више допада возити се на коли, него ићи лађом, другоме — обратно. Заточник, живећи

озбиљно, свим бићем својим улази у област религиозних размишљања, и сваки други, нижи облик духовних наслада, нема за њега ни најмање привлачности, — а у то исто време на исти начин и шта више најоштроумнији богослов налази свој одмор код тесарскога стола, у дељању дрва и другим телесним вежбањима. А други налази највећу насладу, кад седи на жарком летњем дану под ладовитим дрветима при обали реке или језера и прати покрете таласа и пеца рибу. У суђењу о тим предметима треба да је остављено на вољу нека слобода како пастви, тако и свештеницима Црква нема права да се пача у све падробности појединог, свакидањег живота појединих лица и породица; у противном случају црква би се јавила као инквизиција и власт њена претворила би се у несносну тиранију. А ако се каква забава може показати штетном усљед злоупотребљавања од њега, то у таквом случају тешко је праведно забранити у опште уживање од ње. Дужност је пастира свагда стајати на темељитој тачки гледишта и у слободи савести. Паметне забаве у породичном кругу, нису свагда спокојнога и духовнога карактера, као на пример играње и веселе игре, могу одстранити у младићима тежњу ка побудама много више опаснима; а одстрањење, на примјер, у одношају трезвености, ишчупавши у зачетку прве клице порока, има више силе, него права забрана. Тертулијан је учио, да постоји међу материјом и духом потпуно непријатељство и противност и да је душа затворена у тело, као у тврђаву; и овде лежи извор све његове лажне филозофије. Манихејство слично тертулијановом учењу, у потаји лежи у основи религиозних погледа многих од његових данашњих присталица, који у полемици с материјализмом сами навеш-

ћавају још гори род материјализма, порицајући физичку страну човечје природе, створене Богом, истичући је седиштем зла и греха, међу тим како је Христос јасно показао, да „из срца људскога излазе мисли зле, прељубе, курварства, убијства крађе, лакометва, пакости, злоће, лукавство, срамоте, зло око, хуљење на Бога, понос, безумње; сва ова зла изнутра излазе и погане човека“ (Марк. VII, 21—23).

Часови побожног размишљања.

Покушаји Том. А. Братића, парох,-капелана.

(Наставак).

Социјализам и комунизам.

Међу умне болести нашега друштва, без сумње прво мјесто заузима модерни социјализам и његов најближи колега, комунизам.

Социјализам, у строгом смислу ријечи, води своје поријекло из врло давне прошлости; постанак његов стар је, као што је старо и човјечанство, јер чим је створена прва породица, морало је, између чланова те породице, бити интимних одношаја. Са изгнањем првих људи из раја, усљед прекршаја Божије заповиједи, људи су морали узајамно потпомагати један другога, да би лакше одољели неприликама из спољног свијета, а та помоћ и узајамно одуширање разним невољама и непогодама било је чисто социјално. У колико се човјечанство умножавало и у колико су његове невоље биле веће, у толико су се и социјалне идеје развијале и усавршавале, док их најпосље модерни социјализам није свратио на криви пут и довео до крајности. Постанак комунизма узалуд ћемо тражити и у најстаријем добу човјечанства, осим ако бисмо усвојили Дарвинову теорију, па се винули у оно давно доба најпримитивнијег живота човјечијег — доба када је човјек био животиња. Али ни ту небисмо нашли зачетке комунизма, јер по Дарвиновој „борби за опстанак“ све је тежило

да одржи само себе, а та је, „борба за опстанак“ најљући противник комунизма. Бацимо ли се на поље историјске науке, и та ће нам наука посвједочити и фактима доказати, да никада није није било народа, који би живио по начелима комунизма. Комунизам је дакле најновија умна болест, која се појавила у Француској са намјером, да доскочи друштвеним невољама и помогне човјечанству. Клица комунизма није била баш у Француској, него у Енглеској, као штоћемо посље виђети, али ја узимам Француску за колијевку његову, ради тога, што се он ту развио у највећој мјери, те је постао тако јак, да су његове присташе биле узеле и државну управу у своје руке. 1871.

А шта је то социјализам, а шта ли комунизам?

Модерни социјализам по коме поје, динац не смије сматрати свој лични рад, као своје персонално средство, помоћу кога ће завладати материјалним предметима и тиме створити приватну својину, од чије ће продукције он сам вући корист. Сваки члан социјалистичког друштва, мора сматрати свој рад, као дио друштвеног рада и остатак зараде, што преостане иза подмирења животних потреба, ставити на расположење друштву. Ово би био најкраћи одговор на стављено питање, а

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

дефиницију социјализма врло је тешко исказати, пошто је то начело пуно недо-сљедности и долази у контраст са самим собом, те ако би ту теорију дефинирао са правога истинског гледишта, потпуном логичном дефинициом, морао бих рећи: „Социјализам је чиста теорија крађе, по којој би требао нерадин, љенштина и глупак, да приграби себи плод рада вјештака, приљезног и интелигентног чо-вјека“¹⁾. Али онда би ми се пребацило да немам објективности, што изводим закључак прије доказа, те сам казао, шта је социјализам, баш онако, као што би казао и највећи социјалиста²⁾.

Комунизам је исто то, само мало друкчије — као што би рекао Вук.“ „Комунизам је начело економско и правно у исто вријеме. Као економско начело комунизам значи, да више лица уједине свој рад и своју имовину, да производи њиховог рада не буду ничија својина већ општа — заједничка. . . . Уживање тако је исто заједничко“³⁾.

Као што се види, разлика је, између социјализма и комунизма само та, што социјалисте, остатак своје зараде иза подмирења својих потреба, имају давати у друштвени фонд, који служи за друштвене цијељи; а комунизам одузима сву имовину и зараду, па из те заједнице дијели својим члановима. По теорији Шарла Фурија све би комунисте имале заједничке станове и ту би им било све заједнички, у одређено вријеме, а то би се вријеме означаавало одређеним сигнаlima.⁴⁾ На тај би начин комунизам од чољечанства створио машину, која би се кретала као прости механизам. Ни код социјализма нема велике

разлике у начину живота његових чланова, премда нешто мало попушћа отмјенијој класи људи⁴⁾.

Прилике у којима се развијао модерни социјализам и комунизам биле су врло различите. Ту су биле комфузије различитих мисли и теорија; једне стијешњене вјерским апсолутизмом, нијесу смјеле сасвим добацити вјеру, а други су је уз пркос одбацили, и на тај начин хтјело се створити ново друштво; односно, хтјеле су се створити нове уредбе по којима би се друштво владало и на тај се начин ослободити од постојећих неприлика, које — по мишљењу социјалиста — сметају друштвеном прогресу. На тај начин социјализам је продукт посматрања тих комфузија: Чини ми се да је он био онај, који је покренуо точак Француске револуције и већина покретача те револуције били су надахнути социјалним идејама, и то баш идејама модерног социјализма; а цијељ им је била, да револуцијом униште старе друштвене установе и створе нове, по којима ће се свијет управљати, по свршетку преврата „Појмови породични, религиозни, државни и економски морају се сви изменути, па тек да се друштво преобрази“⁵⁾.“ Покретачи револуције, са социјалистичким идејама, нијесу пазили на идеје својих сурадника у револуцији, које су биле врло различите. Трансцендетални идеализам Кантове филозофије био је узбркан, са науком Фихтеовом, који је хтио да се отресе апстрахтног идеализма, те су струје имале својих приврженика у покретачима револуције, а њихови су појмови били савити и помештени са Волтеровим и Хомбаховим материјализмом, који је имао

1) „Социјализам и радничко питање;“ срп. превео С. П. Б. Београд 1880. стр. 27.

2) Св. Марковић: VII. „Писма“ стр. 31.

3) Ibid. IV. стр. 72.

4) Die indirekte Steuer und die Lage der Arbeiten den Klassen, von F. Lassalle, Libr. 6.

5) Св. Марковић: Цјелокуп. дјела. VII. стр. 29.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

и чисто својих пристапа. У исто вријеме ту бијаше људи и са комунистичким теоријама Морелија и Меблија, чији се зачетак може лако опазити у „Утопији“ Томе Моруса.

Сви људи, са тим разним начелима, радили су на преврату, али како су им идеје биле различите, тако су им били различити и циљеви, које су жељели постићи са превратом. Социјализам је хтјео да препороди друштво по својим идеама: материјалисте су хтјели да извуку за себе корист, а да у тој опћој забуни постану богаташи; присталице апстрахтног идеализма замишљали су себи да ће створити нове друштвене уредбе, које се неслажу ни са идеама социјалиста, ни материјалиста, а комунизам је опет хтио да оствари своје идеје. Коловође преврата, да би боље успјели, морали су маси народа преставити цркву и државу, као виновнике свега постојећег зла. Народ, задахнут вјерским идејама, није се могао одважити на грозно крвопролиће, јер је он волио овога свијета и трпјети да добије вјечно блаженство, после смрти, за то је социјализам и хтио избацити вјеру, пошто она смета социјалном развоју друштва. „Религија упућује човјека увјек на срећу, на ономе свијету, као накнаду за биједу, коју је овђе трпио; и ставља му у дужност, да, са обзиром на онострано блаженство, земљску биједу трпељиво сноси. Тиме она смета човјеку, да свом снагом земну биједу надвлада и такову друштвену организацију створи, којом ће људи у опће земно благо, које једино има неке вриједности постићи, дочим је у изглед стављено блаженство онога свијета — просто уображење“¹⁾. — Ово је социјализам потпуно

извршио, али није су социјалисте ништа постигле. Револуција се свршила, пошто је на шафот и жилатину (?) довела све своје покретаче, и опет је остало све *status quo*, јер су се све занешењачке теорије показале, као просте глупости, без вриједности.

Када је и социјализам и комунизам одиграо своју улогу без успјеха, онда се казало, да та начела нијесу крива неуспјеху, него су криви сами чланови покрета, „Велики људи, који се објавише, као вође претстојеће револуције у Француској показаше се крајње револуционарни. Они непризнаваху никакав ауторитет“ — вели Фр. Енгелс²⁾.

У ту се сврху појавише нове социјалисте, да би оправдали неуспјех погинулих другова у револуцији, и одатле данашњи модерни социјализам води своје најближе поријекло. —

Први се појави Сен-Симон 1802. год. са својим дјелом: Писма женевског грађанима својим савременицима.“ Он први поче да расправља питања о својини и капиталу и о неједнакој подјели рада у друштву, те у томе налази узрок сиромаштини. Он је у маломе изнио све оно, што је казано још у почетку, на питање: шта је социјализам, па је и сматрао за највећу врлину да помаже сиротињу. Како је био у неку руку наклоњен имагинацији, да је он створен у ту цијел, да поправи друштвене одношаје, то је и сам искомбинирао нову религију „*le nouveau christianisme*.“

Оно што је код Сен-Симона било непотпуно, то је допунио Шарл Фури са својим дјелом: „*Tableau du nouvel ordre domestique*“ (Слика новог домаћег реда).

¹⁾ Др. А. Штекл: „Вјера је потребна“ („Глас Истине“ за 1884. бр. 20. стр. 159.

²⁾ Фр. Енгелс: „Развитак социјализма“ стр. 3.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Фури доведе француски социјализам у систематски ред и даде му научни облик, али то је све била теорија, коју је требало привести у праксу, а то покуша богати енглес Роберт Овен. Он предузе управу над једном фабриком у Шкотској 1800. год. и ту поче да оствара идеје социјализма и комунизма, а 1823. повуди се парламенту да у цијелу Ирску уведе комунизам и на тај начин да поправи благостање народа. Тај покушај испочетка напредоваше, али чим Овен поче примјену комунистичких теорија, рад се окрену наопако, а он, мислећи, да је томе крива вера, усвоји и социјална начела Фуриева, па пошто на то потроши све своје богатство и изигра сам себе, заједно са социјализмом и комунизмом, остави Европу и оде у Америку, али тамо прође горе него ли у Европи.

Ти јалови покушаји, да се теорије комунизма и социјализма приведу у праксу, нијесу ни мало опаметиле социјалисте него су они и даље продужили обману свијета са својим начелима. Још један пут испаде им прилика, да се окушају на практичном пољу и да се освједоче о неваљалости својих теорија. То је било 1871. год. када су Пруси поразили Французе и заробили Наполеона, посљедњег цара Францускога у тој опћој забуни, социјалисте и комунисте, докопају се владе, те је та влада позната под именом; „влада Париске Комуне,“ а крунисава је, са најгрознијим; деморализмом и крвопролићем. Али ни то није могло истријebити, те друштвене паразите, него се они и данас хвале и размећу, по свему свијету, са својим начелима, као једино спасавајућим теоријама друштва љуцког. Само нам је примјетити, да су се та начела данас

поцјепала, те се њемачки социјализам и комунизам разликује од социјализма и комунизма француског. —

Као гкавну сметњу напретку човјечанства ставља, социјализам и комунизам, у првome реду религију, приватну својну и садашњи облик брака, а у то троје концентрисане су све установе данашњег друштва.

О религији је говорено у другом одломку ових покушаја и ту је доказано, да без религије неможе бити говора ни каквome друштву ни држави, нити човјечанство може опстојати без религије.

Приватна својина такође је потребна за опстанак друштва, а што социјализам и комунизам трабуни о пропасти свијета ради капиталиста, то су само шупље фразе. Истина је да је Малтус цифрама доказао, да се љуство умножава у геометријској постепености, а средства за опстанак у постепености аритметичној, али то је само Малтусова теорија, која се још до данас није искуством посвједочила. Но, па када би та теорија била и истинита, шта би онда капиталисте биле криве? Узмимо да нема капиталиста ни приватне својине, него је све опће и свак ради, опет би по Малтусовој теорији, дошло оно вријеме опћег сиромаштва, а фактично би дошло прије, него иначе, јер ту би се радило слабије и производило би се само толико, колико је за живот потребно, па када би дошла само једна неродица, пропаде цијело друштво, пошто нема капитала. Али није само капитал ради овога потребан, него је капитал потребан као средство, које унапређује културни живот народа. То признаје и сам велики поборник социјализма Ласан, па шта више он, ако и нехотице признаје, да неможе никако ни бити говора

о култури. „Народи, који су лично потпуно слободни, као индијска ловачка племена, не могу с тога никад до каквог капитала доћи, па сљедствено не могу никаква корака ни у култури учинити¹⁾.“ Из ове изјаве, може се извести са свим правилан логични закључак, да је капитал неопходно потребно средство за човјечанство, али то ништа не смета баш самоме Ласалу и његовом колези К. Марксу²⁾. да на најгрубљи начин говоре о капиталу и капиталистима. —

Право на личну својину, лежи и у самој природи човјечијој. Душевне и тјелесне моћи, код људи су различите, па по јачини и развиту ових моћи, прибавља он себи и ствари потребне за живот, а онај који има развјерије моћи душевне и тјелесне, тај нешто заради више, него му је за живот потребно, и онда је са свим природно, да он има право на тај преостатак. Са тим се потпуно слаже и познати филозоф Шопенхауер,³⁾ и тако тврдња, да капитал смета друштвеном напретку, сасвим пада, као најпростија екстраваганција.

Социјализам Шарла Фурија није велики пријатељ ни цивилизације, јер сматра цивилизацију као чињеницу, која усавршава друштвене невоље. „Цивилизовани поредак сваки порок, који варварство у малом претставља, уздиже до таког савршенства, које је огрезло у лажи, двосмислености и лицемјерству⁴⁾.“ То Фури доказује тиме, што вели, да цивилизовани поредак треба раскоша, а раскош је узрок многоме злу, али то се децизивно осуђује већ и тиме, што је позната истина, да цивилизација иде за тијем, да изобрази

човјека умно и физички, а да ли ће човјек јести из сребрног или стакленог посуђа, или ће он носити одијела од злата и свиле. или од вуне и памука, то није посао цивилизације, него су то мајсторије, које-каквих гигерла, који се удаљују од цивилизације, а приближују се мајмунисању; осим ако су у стању да буду раскошни. У осталом, можда нам Фури, са тим отентатом на цивилизацију даје знак да идемо у шуму, као што нам је викао и Русо. —

До највеће глупости долази социјализам са својом теоријама о браку, а с њиме се слаже и комунизам. Фури у већ поменутом дјелу: „Слика домаћег реда“ неклучује трајни брак, као штетан по друштво.

„Брак у сувременом друштву не пружа ни једног јемства, ниги икоје среће, коју супрузи неби могли наћи у случајевима потпуне слободе¹⁾.“ — вели Фури, а његови најближи савругови Бакунисте, умствују, да се са браком присваја жена у личну својину, те се са тиме, с једне стране, окива слобода жене, а с друге стране, онемогућава се да и други могу уживати у љубави те жене, као и она у љубави других људи.

Социјализам и комунизам дакле неће брака, те најсветије друштвене установе коју је и сами Бог са својим благословом освјештао.

Брак је најчвршћи темељ породице, а друштво је скуп породица, и тако је брак темељ друштва. Уништили се брак, уништена је и породица, а онда пропада и друштво. Слобода, у браку се ни мало не скучава, јер прије него ли се брак закључи, слободан је избор са киме ће

1) Fer. Lassalle: „Bastiat-Schulze,“ стр. 80.

2) K. Marx: „Kapital.“

3) „Paregra“ св. II. стр. 257.

4) Сравни Фр. Енгелса: „Развитак социјализма“ стр. 15.

1) Сравни: „Социјализам и — Хришћански брак“ („Истина“ за 1886. стр. 362).

се брак закључити. Најпосље, ако се и посље закључка брака, догоди несугласност између мужа и жене, те се која странка огријеша о светост брака, брка се може законито раскинути и онда права странка остаје слободна да по својој вољи ступа са другим лицем у брак. Борити се за еманципацију жена у хришћанском браку, нема никаква смисла, јер је ту жена добила једнак значај са мужем¹⁾. Они су у своме брачноме животу потпуно једнаки: „Али нити је муж без жене, ни жена без мужа у Господу; јер како је жена од мужа, тако је и муж из жене; а све је од Бога²⁾. — говори апостол Павле, и тиме законом обвезује једнакост мужа са женом. Тражити већу слободу у браку, него је даје хришћанство, глупост је, јер се савршенији брак и са узвињенијом цијељи не може ни замислити. —

Брак се склапао и у најстаријој прошлости, и миран брачни живот сматрао се за особиту срећу. По савршености брака данас се пресуђује интелектуални развитак старих народа. Сви стари народи имали су брак³⁾, а код римљана муж је имао право и смрћу казнити своју жену, када би своју љубав другоме поклонила⁴⁾. Брачни живот старих Германа као и словена, особито се је цијенио и држао у

строгим границама моралности⁵⁾. И код дивљих племена видимо ми неку форму брака и фамилијарности; само код најдивљижих племена, брак је онаки, какав би хтио модерни социјализам и комунизам а то су племена на најнижем ступњу културе, те кадга би те теорије и нас хтјеле довести на тај ступањ дивљаштва—бацити нас, са идеалне висине, у безмјерну провалију, одакле већ неби било избављења.

Могу се темељно проучити сва дјела Сен-Симонова, Фуријева, велика историја Л. Штајна у 4. свеске, од које се прва свеска зове: „Begriff der Gesellschaft,“ Ласалова, Маркова и свих других социјалкомуниста. Онда се могу прегледати сви манифести њихови и све резолуције, и у свему томе неће се наћи ни једне тачке, која би оправдала ма и једну мисао у цијелој тој теорији. Из свакога тога дјела може се на најлакши начин освједочити, да би, једнакост, коју проповиједају те теорије, била једнакост сипће несреће; а усређење свијета, које стављају социјализам и комунизам, као своју цијељ, било би у томе, што би цио свијет пануо у највећу неморалност и онда би наступио *звјерски грабеж и ошмачина и, нашоле: гладна смрт.*

Ето куда нас, води модерни социјализам и комунизам.

(Наставиће се).

Размишљање или умно виђење

Превео: Мар. С. Поповић, парох.

IV. У Сриједу.

О мукама за гријех и прва је мука Анђелима.

Знаш први гријех, који је био у свијету и прво мучење.

¹⁾ Василија Великог прав. 9. и 21. и Зонарино тумачење на 48. прав. В В.

²⁾ I. Коринћанима гл. 11. ст. 11. и 12.

³⁾ Dr. J. Jhiz „Das Ehrrecht der orientalischen Kirche,“ Wien 1864. 224.

⁴⁾ L. Lange: „Bömische Alterthümer“ Berl. 1856 l. стр. 100.

Анђели, који први од свијех створења бијаху узети из ништа и постављени на висини небесној, украшени благим разумом мудрошћу, благим изгледом, бесмртијем и светињом, — примљени да гледају Бога! устаде један дио од њих противу своме

⁵⁾ C. Taciti: De situ ac populis Germaniac, cap. 18. 19.

Господару, да одступе од Њега и да Га рање. Но одмах, чим је ово и помислио одступник — бивши вођа, који се бијаше погордио на Бога Творца и на све, збаци га с небеса Божија правда са свима његовим присталицама у највећу муку; те који бише најприје свијетли, потамнише. . . . Била их је толика множина да бројем превазилазе морски пијесак.

Господ им рече: Није им од тога корист, згријешили су, да иду сви у муку вјечну!

— Они су блага и боља створења од свијех другијех дјела руку Твојих.

— То јесте, но они су гријехом постали несретни, да иду сви у пакао.

Само је један грјех у помислу.

— Истина је, но гријех је смртни; са чега их ја презријех и омрзнух на вјекове.

— Подај им времена, да се размисле пошто нијесу виђели другога примјера да иде ко прије њих у муку, нити си икога устрашио, прије њихова осуђења у пакао. И биће Ти част велика, ако се смилујеш на њих, хоће Ти бесмртни приносити благодарења, измијениће гријехе своје, једном неисказаном побожношћу. . . .

— Није друкчије! говори Бог, морају сви бити бачени у муку, јер погријешеше.

О, Божија правдо! Колико си велика и неисказана, и опет да те се не боје људи?!?

Осуђена су господа Твога царскога двора, Боже превршњи — само ради једнога гријеха, а слуге им шљедују и гријеше непрестано без страха!!

2. Мука првог човјека,

Знаш први гријех, што га учини Адам. Знаш и зла, која онај гријех доносе

у свијет и учини разумом твојим, као један појас — од свијех људскијех зала, која опасују живот наш.

Метни у њега: сиромаштво, свежи болести, мржње, ратове, зависти, трвења, глад, погубљења, биједе, борбе, распре; додај овоме све кости мртвијех људи, који су негда живили на земљи, начини брешуљак од њих, подигни очи своје и ужасни се на несрећу човјечију, говорећи:

„О колико велико зло постиже човјека само ради једног гријеха!“

Један само гријех, начинио је врата, куда улази толико велико зло у свијет које неби било, да не погријеша Адам, него би била; правда, тишина и радост кроз сав живот наш. Један живот био би блажен у овом времену, а опет други би био блаженији, који би на свагда постојао.

О, колико је велико зло гријеха! који као велика ријека — ради једног преступка разли по свијету толико биједа и зала!

С тога оне сузе, које се од толике множине људи прољевају, ради свијех злијех страдања земаљских, колико би било боље, да се прољевају ради смртног гријеха, који је узрок толиким злим страдањима и злим догађајима.

— Но шта?

— Проклети гријех у свему је личан љутоме јаду, чије дјејство врријећа човјеку виђење, ошлепљује га и одузима му зраке, да не види ове свете истине, но као слијепац, пада у дубоку јаму — великих и љутијех неправда и безакоња.

3. Мука само ради једног гријеха, колико је велика.

Знај да су сва више речена зла, као једно „ништа“, ако се осуди свагда постојећом муком, која мучи душу вјечно, само ради једног гријеха

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Стани из далека над отвором оне гореће пећи и видећи толико осуђених душа за своје непоштење, — за оне гријехе, за које си и ти кривац, уздахни над њима и запитај себе: Дакле, само ли једно кратко срамно угађање тијелу, толиком великом и неисказаном — свагда постојећом муком плаћа се!?

— Тако је. Ово је злоба смртног гријеха, она је неисказана толико, да доводи човјека и достојним га чини, да се мучи мучењем до краја, а то је неисказана смрт вјечна!

Прошло је седам¹⁾ хиљада година од онога времена од како Кајин стоји у зажареном пламену и још не види пристаништа. И пошље толикијех мука не исплати још ни једног obroка од онога великога дуга, кога навуче на се, својим гријехом.

Још ће проћи стотине и стотине хиљада и више година и неће Бог погледати на ону душу, коју је створио по образу и подобију своје, а она ће вапити у оном бездну пакленом и горућем огњу и пламену. Чуће звање, плач и викање његово, но не ће се смисловати нањ, нити ће му што показати од благоутробија свога.

Она срдачна дарожљивост толико милостива, која се труди и промишљава за створења своја — све до свтњијех мржава, тада ће толико жестока бити, да неће часа пропуштати, од вјечног чекања, да пошљедњу вољу изврши над својим створењима.

— Која ће жуч тада бити толико љута, од које једна кап само, може загорчати и пуно непрегледно море меда?

— Ово је жуч гријех.

¹⁾ У оригиналу стоји шест хиљада.

— „Пропаде Самарија, када уста против Богу своје!“ Или да речем по другом питању: „Зато што прогњеви и огрчи Бога свога!“ А, ако ти није доста додај и ово: „да гријех не трпи муке и мучења, по заслуги својој.“ Ако ли би Бог стио послати мучења, — која муче све ђаволе и све осуђенике — на једну душу и само за један гријех, малена би била и ова плаћа, за тај један гријех.

Не може ли мишица Божије правде, да пошље један потрес, или невољу за грјешника тако тешку, да се никада не умањи, нити да престане, па и ово је као ништа према кривици гријеха!

Ти сам размисли, каква је ствар разгњевити једног непостижимог Бога; јер да није Њега, од куда би ја узео боје и справе, или од куда би добио сјенку за сликање, да насликам на твом лицу — тако црни само један смртни гријех?:

МОЛИТВА.

Не, као да ја не знадох до сада о Господе мој! страшне злобе мога гријеха него је велика истина да га не могу познати ни сада! Још сам у броју онијех, који не знају шта је оно, што учине, када Те огорчају; јер ако би ја шћео знати, да толико страшна мука није друго, осим једна мрачност злијех и осуђенијех за гријехе, које је у самој истини зло; и ако би знао, да ће моја грјешна душа свагда (осим да задобије неку милост) мучити се у огњу, — као што јој и приличи, од куда би ја икада гријешно?

Сада ако би искуством дознао извјесну истину у оној страшној ноћи, ће се дан неће никада виђети, с коликим би страхом и бојањем стајао и бојао се да не паднем у ону тамну, мрачну и страшну врлет, па ако би и стајао до врхунца неисказаног дна оне таме и мрака — теби даље при

пада благодат, о Господе мој! — тада би показао благоутробије своје, као што си на другима показао праву осуду, који Те од мене мање наљутише. Но Ти си Господе показао на мени дарезљивост милости Твоје и ја да се обратим пошље и да те разљутим пошље, — код толике Твоје доброте; не остави ме више ни за један гријех. Ако сам у прошлости и био премного слијеп, — љутећи ону благодат неисказану и непостигнуту, којој пристоји од свијех гријехâ љубав и побожност, буди ми на помоћи, да погазим оно, што учиних. Самовољство баца ћу — ради велике моје користи, да постигнем блаженство.

А, Ти, о Беже мој! као што си до сада чинио милости својом самном грјешним, тако и до краја шаљи силу Твоју, против моме гријеху, — погуби га и уништи, не толико као моје зло, него толико као зло свога непријатеља, противника и ђавола свога срца, да се тако сачувам од проклетог зла — гријеха и муке, да Ти могу доћи, да пјевам на небесима најсветије име Твоје у све вјекове вјакова. Нека тако буде!

V. У Четвртак.

1. Дуг за гријех учињени.

Добро знај, да неисказани дуг примаш на се од Бога, када учиниш смртни гријех. С једне стране Божија правда захтјева, да платиш и виче: „Плаќај што си ми дужан!“

С друге стране: „Ко може исплатити дуг, када застари?“ Ако би се шћели саставити и сви свети уједно с молитвама својима; ако би и сви анђели шћели саћи са својом љубављу; ако би и сама Мати Божија шћела у замјену дати сва своја достојанства и сва добра и срдачна дјела, не би могли уништити и очистити ни једног смртног гријеха.

Још замисли! Да је Бог свемогућни најсилнијом својом ријечи створио из ништа свијет; ако би тијем Божанственим гласом својим створио друге свјетове — толику множину, колико има у морима пијеска, и када би их напунио све светим душама, па ако би и једна душа од њих превазишла најсветију царицу светијех — најблаженију Дјеву, ипак ни једна неби могла учинити довољно срдачнијех и добријех дјела за један смртни гријех.

Ово је истинито учење свијех светијех отаца, учитеља и богослова, а ово говорим само, да приложим једну потврду за истину.

Ако би све свете душе шћеле безбројне хиљаде вјекова облачити се у покајничке хаљине; ако би чиниле поклоне; ако би постиле; ако би се мучиле; ако би своје дамаре резали да им крви нестаје и метали себе на запаљење ломаче; — сва ова дјела ако су и великог поштовања достојна, опет када би се метла на мјерило Божије правде, неби претегла толико, колико би претегао смртни гријех.

Нека ти не буде ово невјероватно, јер сва ова блага дјела — ако су и прилична величанству Божијем, неисказано су мања, кад би их сравнили према Богу и према величанству Његову, била би као „ништа;“ осим да Бог буде презрен од свијех створења (која су дужна имати према Њему љубав и чинити му неисказано поштовање,) онда би се оно „ништа“ промијенило у „велико,“ и ако таква ствар која је неописано противна величанству Његову и благом дјелу његовом.

Да краће речем:

„Гријех је једна непрегледна величина, која вуче за собом неисказана зла, и толики

је бездан од зала, да се не може очистити ничијом побожношћу — свијех створења.“

2. Христос плаћа овај дуг.

Видиш, да је теби било немогуће исплатити овај неописани дуг, па је дошао Господ твој, да за тебе плати. Постаде човјек ради велике добротe, да за твој гријех исплати дуг и за исплаћивање би жртва. Но Христос само једним уздахом — ако би шћео уздахнути на небеса, могао би тај дуг исплатити. Али да покаже мржњу према гријеху и да учини, да и ти познаш тегобу зала, извоље примите на се толике унутарње и спољашње биједи — и нема разума, који би их могао постићи нити ријечи, којима би се могле исказати!

— Ко може изрећи велика страдања Христова, који пострада ради нашег гријеха? Дознајемо из словесне цркве наше (из Еванђеља) да је страдање и смрт Христова љућа и тежа, него муке и смрт свију људи!

Прво дакле, Он пострада од свијех дјелова земаљскијех; од свештеника и старјешина, који тражаху смрт Његову; од књижевника и законодаваца пострада, који свагда клеветашу ријечи његове; пострада од фарисеја, који бијаху старци јеврејски; пострада од војника, који га бише, смијаше му се и ругашу, а најпошље га разапеше између два зликовца: пострада од жена, међу њима би једна слушкиња, која уплаши апостола Петра, па учини да се одрече Христа; пострада од апостола, Јуда га продаде, Петар га се одрече, а остали апостоли оставише га сама у рукама нечистијех и побјегоше од Њега; пострада од кнежева и царава, Пилат рече, да га разапну, а Ирод му се наруга; — и сви од нечистог рода јудејског смирише се, кад чуше, да Га могу мучити; пострада и од народа, пошто им у руке би предан, да Га разапну.

Друго: страдање Христово и смрт била је тежа и мучнија од свијех страдања и смрти свијех људи, пошто сва чувства, сви дјелови Његови трпљаху неисказане муке и невоље. И сваки дио и свако чувство имало је своје муке.

Страдаше Му глава од трнова вијенца, који Му 72 (седамдесет и двије) ране учини; страдаху очи које нечисти покриваху — смијући се, ругајући се и говорећи:

„Погоди нам Спасишћељу, ко те ударио?!“

Страдаху уши слушајући хуле и непоштену досаду; страдаху уста, када Га жучи и сирћетом напојише; страдаше сво лице од шамара, пљувања и бијења, које подноси Христос ради дуга људскога; страдаху руке и ноге, које са четири гвоздена клинца бијаху приковане за крст; страдаше свето Његово ребро, када један од војника прободе га; страдаше и сво тијело Христово, када висаше три сата на крсту, толо и хиљадама рана изгрђено, туга и страх обузимаше Христа, ради крста и смрти и жалосно говораше:

„Тужнија ми је душа од смрти!“

Додај овоме и унутрашња страдања и муке Христове несравњено теже, које је имао на срцу своме, па их измјери с мјером љубави, коју је имао према Оцу а и с мјером мржње, коју је имао према гријеху.

Неки црквени учитељи пишу;

„Христос пострада толико, колико је требало да се муче — од године на годину у овом животно сви гријехови свјетски од прошлости, садашњости и будућности, и т. д. И ако је ово истинито, ко ће разумом постићи страдање његово? Коће да измјери дубину страдања Његова? Стога неки пророк, који виђе Његову слику, незнађаше сам, како да јој дâ друго име, осим једно непрегледно море, које нема приста-

ништа ни мјеста да је држи. Извјесно је, да осим каква крајњег чуда, — неби се могао живот Христов отети у сред толикијех мука. Но онај Господ, који учини многа чудеса, да се не муче и не страдају слуге Његове, пожеље сам да пострада теже, него се и вјеровати може.!!

3. Говори овако:

Ако би гријех шћео бити једино наличан злу смијеху и ако би шћео бити једно игралиште, а не велико зло, како би се Бог заузимао толико, да га уништи, да га тако страшно мучи, — не само људе, који гријеше, него и самога сина свога, не имајући на њему узрока, — те их за грјешне исплађује. Несумњиво је, да Божија правда показује тијем свијету примјер, те бременом ранâ и тегобâ оптерети тијело Христово, које ако би шћео учинити, да звијезде раздроби на комадиће; или да претвори стихије горње и доње; или људе и анђеле да баца у муку, све то неби било — толико велико, пошто и најмања мука једног Бога, није једнака па да пропадну сва створења. На даље биће не једна лака мука, него велика као океан, у коме ће се потопити досађени и мучени живот Вишњег Бога, који би човјек.

— О, колико је различно мњење гријеха (на небу), од онога мњења које бива на земљи! О таме и мрака! О, колико су различније божије терезије од нашијех мјера; јер Божије терезије никада криво не мјере!

Прва мјера (истина:) ако погријешити пошље смрти Христове, догодиће се да га други пут разапашеш. Ово ја не говорим него св. Дух, а ево томе доказа: Пошто ти понављаш пред Богом таки гњев, који чиниш многим гријешењем и срамотиш страдање Христово, смрт

кресу, за то ћеш примити праведну плату. С тога у твојем окаљаном срцу од гријеха опет ће се догодити друга Његова везања, бијења, клинци, пљување, поруга, осуђење, и крст.

Друга истина: Када погријешити ослабиш, или тако рећи — пјевањем својих пјесама — изгубиш силу страдања Христова и чиниш га недостојним спасења твога, и сметаш да учини ово величанствено дјело — најсилније промишљење Божије, да нас све спасе. Ово разумно виђење доказао је Христос на крсту, када с великом силом срдачнога плача из очију проли сузе, видећи, да је смрт Његова довољна да спасе све људе; и да гријех, кога Он погази и изагна с великом силом, хоће да нађе велико пристаниште у срцима толикијех грјешника, којима је спремно пребивање у рајском изобиљу. . . .

МОЛИТВА.

Када си се јавио као Бог милостив и дарезљив, сада је вријеме да јавиш милост своју о, Избавитељу мој! Онај који стоји пред Тобом, јесте једно неблагодарно и жестоко чудо. . . . Коју си ми бољу радост могао учинити, од оне, коју си учинио, да умрем за ме на крсту?

Ако би шћео куповати себи своје царство и власт, коју имаш на небу и земљи, неби већа цијена била од оне, којом си купио моје спасење.

— Шта ли су рекли они горе — небесни Серафими, када виђеше једног Бога прикована на дрвету између два разбојника? Шта ли су рекли, када виђеше да умрије један Бог, у сред толикијех мука и код толиког појења сирћетом и жучи, потопљен у мору неписаног мучења?

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Какавим су чудом подигли високе умове своје, да гледају на једно величанство, у таквоме сиромаштву, — као да се не имаде ће смјешити, осим у једноме срцу — једне неисказане љубави; или због благодарности Његова величанства, или због моје неблагодарности?

Но Ти, Господару мој! ради мене толике си претрпио муке; толику си пролио крв: најпошље си и умро ради мене на крсту, а ја неблагодаран — код толикијех Твојијех добротинастава могах да Те разгњевим, да повриједим свете ране Твоје, а новим гријесима да погазим пречисту крв Твоју.

Опрости ми несретнику! Када ли ћу остављени и неблагодарни имати једну муку равну мојој неблагодарности? Или када ли ћу моћи несретник, да ти дам за љубав покајање, за крв сузе, пошто од тога у мени ништа нема? Не преостаје ми даље други лијек, осим да трчим Теби, да Те зовем са свега срца. Но видиш Господе, како нијесам достојан, да ово сачувам. — Знај још и ово: Да ништа сâм без Тебе немогу учинити.

Знадем сам пасти, него не умијем да се дигнем; знам се удаљити од Тебе, но не знам да се повратим Теби; знам гријешити, но не знам покајати се!

У осталом истинити љубитељу душе моје, дај ми руку помоћи, подигни ме, утврди ме! Твога божанственог промисла желим; Тебе љубим од сваког блага и поради Твоје чисте љубави омрзну ћу сваки зли гријех, а одрећи ћу се гријеха, као узрока Твога страдања и смрти. Сада дакле да говорим Теби: Ове отворене ране, моме спасењу, да испросе милосрђе у Тебе, а ја бих волио умријети, него да се још повратим, да Те разгњевим. Заиста!

VI. У Петац.

I. Шта је смрт?

Јеси ли знао, шта је смрт? — Смрт је свагдање одвојење од овога свијета. Разумијеш ли даље?

У малом тренутку мораш да оставиш све оно, што ти је мило у животу овоме; оставити: родитеље, ђецу своју, другове, имање, васпитаче; оставити смрдљиве страсти, кућу своју, ће си живио, без икаква надања, да ћеш свето опет виђети; оставићеш све и отићи ћеш у друго мјесто. О, колико је друкчије од овог нашега! Тамо је ништа све ово, што се на нашој земљи чини да је велико.

Још мало, доћи ће онај дан смртни, у коме ћеш бити из јутра жив, а у вече обрешћеш се без душе; или у вече ћеш живити, а нећеш жив осванути. Метнуће те на дрвену постељу и одијеће те у црвцу; за тијем метнућете у једну јаму и отићи ће од тебе, а најпошље ћете заборавити.

Твоје нечисто, безобразно и смрдљиво тијело сада је покривено богатим одијелом а тамо ће бити покривено црвима и служиће им за јело. Црви ће ти другови бити. Они ће ти земљаци бити, они ће ти и постеља бити, на којој ћеш се до краја уништити.

Нестаће твоје мекано и слатко тијело, које толиким јелима, пићем и посластицама храниш — живећи у сваким свјетским угодностима, а тијем приправљаш красну трпезу за црве, да се у гробу хране тијелом твојим, једући те.

Реци ми дакле, јесу ли истините ове ствари, што ти казах? Не говорим ја оне ствари, које не видим својим очима, а тијем те молим, ради твога добра.

Сваку вече — од сада — у напријед када легнеш, да спаваш, прије док не заспиш, лежи на леђима с очима затвореним, с ногама свезаним, с рукама и претима превитим и говори себи:

„Ваки *ћу биши заиста, за кратко вријеме!*“

Али ти се домишљаш о овоме, но живиш, као да нећеш никада умријети!

2. Смрт је извјесна и неизвјесна,

Знај, да је ово раздвојење, које се смрт зове извјасно и неизвјесно. Извјесно је да ће свагда бити неко.

Но ће су сада старјешине земаљске? Ће су цареви? Ће велика господа? Сви су ови

слављенци на земљи са множином сиромаша

На овој великој свјетској „*Живи,*“ смрт својом косом покоси заједно — у једно вријеме и цвијеће и траву. Ово дакле, добро знамо.

С друге стране: Ко ће од нас знати како и када ће ова жетва бити?

Знаш ли ти, или можеш ли ми рећи у које ће вријеме и у који час изаћи твоја душа из тијела? Хоћеш ли умријети у ноћи или у дану? Ове године, или идуће? Реци ми: хоћеш ли имати времена, да се исповиједиш и хоћеш ли имати исповједника, да те тада заступи?

Ми не знамо друго осим, да ћеш умријети и неће проћи много, — а када? То не знамо! Или, ако би шћео Бог да од свога анђела дознаш, које ћеш године умријети, о колику ли би побожност, колико покајање, и колика ли би добра дјела чинио тада! Зар се не може догодити, да умреш овог мјесеца, или другог, па да те погребу? Па зашто се не кајеш и не чиниш добра дјела?

Ми не мислимо о томе, да је извјесно, како ће ово несретно дрво скоро са жилама пасти и на свагда га нестати; него један између нас говори?

„*Ја хоћу, ову моју вољу да учиним!*“
Други говори:

„*Хоћу да осветим ову моју досаду!*“
Трећи опет виче: „*Ја хоћу ону и ону ствар да кушим!*“ И тада изненада дође смрт и посијече дрво с лишћем, које је имало свој коријен само у вјетру. . . .

Можете ли дакле наћи горе лудило него то што ће скоро наступити? О празнијем стварима овога свијета вазда мислити а о ономе, што неће никада краја бити и не сањати т. ј. о вјечном блаженству и о безкрајном животу, никада немислити?!

3. Смрт само једном бива.

Познато ти је да растајање од свијех видећих створења и овај велики прелазак из нашег свијета у други, небива више осим једног; а то је: ако једном зађеш с пута, као да си свагда зашао; или дакле, падне ли дрво на јужну страну, или на сјеверну и ће год падне — говори Бог — ондје ће бити до вијека. С тога ко умре у злу једном, неће се повратити опет, да други пут умре у добру. Но, ако себи задобијеш једно мјесто, које си стекао дјелима на земљи, тако ћети бити и тамо; јер човјек се једном рађа, па једном и умире.

Ето с коликим страдањем треба да се труде Хришћани о овоме, да дрво добро падне на десну страну спасења; а ко је рад, да му при смрти падне на десно каква му је корист, да га у животу уклања на лијево!?

Врло је тешко грјешнику да од почетка — кроз сав живот свој живи у злу, па најпошље да умре у добру; као што је платно једнако, — кад га кројиш, ако је с почетка црно, па ако буде тако и до половине, и до краја не може бити бијело.

У многоме је истина, да ако ко од почетка до половине живота живи у злу,

и свршетак ће му зао бити. А пошто је ово истинито, шта чиниш ти мој љубљени читатељу, да умреш у добру? Или да вако речем: Зашто се не стараш да добијеш вијенац мученички и трудни? А, ако га не добијеш у знаменитој побједи над душевним ђаволом твојим, удунуће се слава твоја!

Па даље: Зашто каљаш душу своју са хиљаду нечистота изјутра, па до у вече? Зашто живиш у смртном гријеху од почетка године, па досвршетка? Зашто стојиш по цијели дан над једним гријехом, као врана над стрвином??

Разуми ме, што ти говорим: Дочекаћеш свако зло, ако се не покајеш; јер ако још поживиш у злу — без сумње у злу ћеш и умријети.

Измијени дакле живот и иди правим путем да не будеш осуђен.

— „Шта човјек посије, оно ће и пожњети!“ говори апостол Павле Галаћанима (у 6. гл.) т. ј. који живи у злу — без покајања, у злу ће и умријети. . . .

МОЛИТВА

Најмудрији у савјести мојој и једини љекару болести, са коликим промислом учинио си, да буде сакривен дан смрти моје! као да ја неznam казну, да свагда живим са знојем и старањем, чувајући се да ме ђаво не ухвати и да не пропуштим који било дан без оружја у рукама, ако би био и пошљедни дан у моме животу.

На ово исто говориш и у св: Писму „Ако још поживиш неразумно, смрт ће доћи као крадљивац!“

Ово ми чиниш, да искуством познам казнени час, да изумру изненада они, који овладаше мноме и да видим како су се удаљили од мене — од овог свијета и отишли у други, па да се поправим.

Ја несретник, поред свега добра, кога ми чиниш, ако и знам врло добро, да смрт стоји на пољу и чека да ме ухвати; и ако знам, да се сваки час ближе мени примиче; али ја као безсловесно — неразумно живинче — које је угојено да се закоље, — смијем се, играм и веселим се — viseћем мачу виш мог врата, као да нећу никада доћи у задњи предјел -- у смрт, па се не приправљам на ону крајњу осуду и на оно страшно пузење и одлазак, кога се много и свети бојаху и као ступови љуљаху се под великим теретом.

А, ће је моје старање, да могу себи приправити оно мјесто — милостињом, молитвама и покајањем? У мене нема ништа од овога, но је све противно и неваљало! Не помишљам ништа друго, осим да направим зграду на пијеску, за коју знам да ће за мало пасти; мјесто да сазидам ону, која ће непомично стајати на вјекове, у којој Екклесијаст у глави 12 говори:

„Поћи ће човјек у кућу вјечну.“

Али, ако и бијаш тако слијеп у прошлости, нећу да таки будем у будуће. Знам, да си ради овога оставио ми Господе ово вријеме, које ћу живити, да се приправим, да умрем у добру. Тако ћу и радити, а ово ће бити боље од свијех другијех дјела мојијех. С тога ми је само једна потреба, као што и св: Еванђеље говори: *Једно је на пошребу.*“

А, Ти Господе помози ми најсилнијом Твојом благодати, да заборавим на сва она времена у којима живих, па да чекам и иштем живот вјечни, који да постигнем том Твојом благодати. Нека тако буде!

(Наставиће се).

Пабирци из „Бос.-Херц. Источника“

У престолу св. мошти могу бити и не бити, те га освећује архијереј и јереј; но у антиминсу св. мошти бити морају, те га освећује само архијереј. — Било у престолу св. моштију, или не, у антиминсу, који је на престолу. бити морају.

А зашто у престолу св. мошти могу бити и не бити?

За то, што се св. божја литурђија, без св. антиминса свршавати и свршити не може и не сме; па како у антиминсу има св. моштију, то се на њему св. литурђија може и сме свршити баш и на престолу, у ком св. моштију није, као што се св. литурђија са антиминсом може и сме свршити и на ком другом, пристojном месту и дому. А ако је св. моштију и у антиминсу и у престолу — не чини ништа, грех није никакав.

Но треба знати, да се баш и са антиминсом — у коме су, да како, св. мошти — св. божја литурђија само у цркви, а на престолу свршавати и свршити може и сме. Тек у изванредним приликама дозвољено је са антиминсом св. литурђију свршити изван храма, у дому. А онај свештеник, који би у редовним приликама, службу божју свршавао и свршио изван храма, у дому, ма и на антиминсу, — смртно би згрешио и од претпостављене власти црквене строго, па и најстрожије кажњен био. —

Дакле: био храм „потпуно или непотпуно освештан“, антиминс има бити „тронисан“. —

Но рећи ће ко год: лепо, лепо, но шта ћемо са „рукописном Србуљом“; шта ћемо са „Номоканом“; шта ћемо са „кормчијом“ Та ето се ту прети строгом казни оном „попш, кои знаетъ јако църковъ нѣкътъ тронисана и прѣквѣитъ и поетъ съ малимъ антиминсомъ.“

Ево шта о овоме вели О. Х-р: „По овој опазки из Србуље, не смије се тронисани антиминс ни употребити чак као обични мали антиминс, него као што се види и онђе, ће је неопходно нужда, да буде тронисани антиминс, т. ј. у неосвештану храму или дому, ту још мора бити и обични мали антиминс, који се у обично време има развити, јер је у сваком случају тронисани антиминс сама часна трапеза, досљедно дакле, кад је св. трапеза, ту мора бити још и антиминс, без којег се није служити св. литурђија не може? антиминс има бити и у тронисаном храму, а

Ове речи, О. Х-ра доста су нејасне; шта он ту управо хоће да каже, то је тешко знати. Колико ја преведене речи О. Х-ра разумем и разумети могу, рекао бих, да он разликује два антиминса: мали (обични) и велики. Мали, обични антиминс био би онај — по њему названи — нетронисани антиминс, у ком нема св. моштију, јер вели, да се „тронисани антиминс не смије употребити чак ни као обични мали антиминс“; а велики антиминс, то би био „тронисани антиминс“.

Него, кад је „у сваком случају тронисани антиминс сама часна трапеза,“ онда „тронисаног антиминса и нема: нити бити може. Или ће се зар „тронисани антиминс“, у коме има св. моштију, постављати на већ „тронисани антиминс“, часну трапезу, у коју су св. мошти уложене?

А је ли и у оном „случају тронисани антиминс сама часна трапеза“, када у часној трапези св. моштију нема? Дакле ипак има и бити мора „тронисаног антиминса“ т. ј. таковог антиминса, у ком су св. мошти уложене, ушивене.

Трапеза не може бити антиминс, него на трапези има бити антиминс. Антиминс је место трапезе, замењује трапезу, те по томе трапеза не може бити антиминс, јер трапеза сама себе замењивати не може.

Да би могли дознати, шта је велики а шта мали антиминс, навешћу и први део споменуте „Србуље“: „Ище въ нетронисанѣ църковъ въ ходитъ свѣщенникъ съ дѣакономъ въ олтаръ и ѡдѣквѡютсе въ свѣщена по ѡбичаю и тогда прострѣтъ великы Антиминсъ и мали развиѡвѡютъ по чтеніѣ Евангеліа и по свѣршѣніи свѣтлыѣ слѡужби, свѣивѡютъ мали и велики антиминсъ, и бивѡетъ свѣршѣніѣ свѣтлыѣ слѡужби“.

Реч је о томе, како и на чему се има свршавати служба у „нетронисаном“ храму; и ту се каже, да се одмах, пре почетка службе „простире велики антиминс, а мали се антиминс развија после читања јеванђеља“.

Из овога мало час и онога пређе наведенога места „Србуље“ хоће О. Х-р да дозна, какав

какав у „непотпуно освјештаном храму“; и на основу та два места закључује, да „у тронисану храму тронисани антиминос не треба“, него да „тронисани антиминос“ има бити само у потпуно неосвјештану, у нетронисану храму“.

По из горњих места „Србуље“ не зна се и знати се не може, какав антиминос има бити у „тронисаном“, а какав у „нетронисаном“ храму. Из тих се места види и дознаје само то, да се у „нетронисаном“ храму не може и не сме служити само на једном малом, него на два, великом и малом антиминосу; — а какав је велики, и какав је мали; има ли у оба антиминоса, или само у једном, и то у ком, великом или малом антиминосу св. моштију — то се из тих места дознати не може.

Да дознамо, шта је велики, а шта мали и какав је велики, а какав је мали антиминос треба по „Извѣстїи оучителнои“ да видимо шта има бити на престолу: „На престолѣ (осим антиминоса) подобаетъ быти срачицѣ единой, второй индїтїи, сими во престолѣ одѣблетса до земли: на верхѣ же литонѣ ѿ тонкаго и гѣстаго платна, или шелковыи, на немже антиминсѣ простираетса, и мѣроу таковыиже, каковыи антиминосѣ“.

Дакле на престолу има бити: срачица, врх срачице индїтија, па индїтију долази литон, који је „по мери“ као и антиминос, и којим се „обично омотава антиминос“. („Литургика“ Н. Гр. Живковића стр. 9.)

Тај „литон“, то и ништа друго јесте „велики антиминос“, у који је антиминос омотан, и који се „простире“ на почетку службе. А „мали антиминос“ то је прави антиминос, који се развија по читању јеванђеља“.

Да у „литон“, као у антиминосов омотач св. мошти доћи не могу, — јасно је и разумљиво по себи; а да у антиминос св. мошти доћи могу, управ морају — видесмо напред.

Оба приведена места „Србуље“ казују само то, да свештеник при свршавању св. литургије треба на престолу, да има и велики антиминос (литон) и мали, прави антиминос; и да греша, ако службу божју свршава и без литона, а без антиминоса се св. литургија свршити и не може и не сме, па био храм „тронисан, или само освешен, —

Осим тога мислим да се у другом делу „Србуље“, — који сам ја прво навео — оно тронисана“ нема узети у строгом смислу, него у смислу „освећена“ црква.

У новосазиданој цркви не сме се свршавати и свршити св. литургија, док је није осветио (тронисао) сам архијереј, или док је не освети од архијереја овлаштени јереј. Па онај свештеник, који би знао, да црква није ни онако, ни овако освешћена, па би ипак дрзнуо у тој цркви св. литургију свршити — да како да би грдно згрешио и под тешку одговорност и казан потпасти имао. —

Узмемо ли пак, да се оно тронисана црква“ има разумети у строгом смислу речи, онда би могли и морали мислити и закључивати, да се пређе сваку цркву архијереј осветио („тронисао“), као што би то, по правилу, и требало да буде. —

*

Име и назив „антиминос“ не трпи, но свакако не потребује никакве ближе ознаке никакова додатка, [никакова придева. Називати антиминос „малим“ за разлику од — тобож' — „великог“ антиминоса — није потреба, јер „Србуљски“ велики антиминос — као што видесмо — није ништа друго до ли „литон“. Па како тај т. зв. велики антиминос има своје посебно име: „литон“, које су у литургијама употребљује, — то кад се рекне „антиминос“, сваки ће разумети и мислити на „антиминос“ у строгом смислу речи, а на „литон“ нико ни помишљати неће моћи. —

Називати антиминос „тронисаним“, и тиме хтети рећи, да су у антиминос св. мошти уложене — није дозвољено, јер се тиме указује на „нетронисани“ антиминос, у ком св. моштију није, а таког антиминоса нема и бити не може и не сме. — У антиминос имају св. мошти уложене бити, па било да ће он доћи на престол „тронисане“ или „нетронисане“ цркве. На престолу „нетронисане“ цркве има бити антиминос са св. моштима за то, што се св. литургија само па моштима св. мученика свршити може и сме; па кад честица св. моштију није у престолу, имају оне бити у антиминосу. На пре толу „тронисане“ цркве има бити и опет антиминос са св. моштима за то, што има и може бити случајева. да се св. литургија, у св. цркви отпочета, прекинути

и на другом ком пристојном месту наставити и свршити има; таки су случајеви: рат и оне прилике, у којима би се црква могла срушити, те које прете свештенику опасношћу живота, а те су: ватра, бура, земљотрес и др. Такав је случај и дуже времена унутарња оправка цркве, коју је изазвао који од горњих случајева или сама старост цркве.

Строго узев, у „тронисаном“ храму могло би се служити и на антиминоу просто освећеном, без св. моштију; као што се може служити и на престолу са или без св. моштију. Но то би могло бити само онда, кад би знали и увјерени били, да дотични храм не може снаћи ни један од горе побројаних случајева; или бар кад би знали дан и час дотичног случаја. Но како је то знати савршено немогуће: то је антиминос без св. моштију потпуно немогућ и црква је морала служење св. литурђије на антиминоу без св. моштију по све забранити. Према томе, онај архијереј, који је — по речима О. Х-ра — „распослао неколико комада само освјештаних антиминоса“ у неке „тронисане“ цркве, свакако је — згрешио; ако само О. Х-р добро зна, да у тим антиминосима није било св. моштију, а што исти архијереј св. моштију у то „неколико комада антиминоса“ пред О. Х-ром и на његове очи

„уметнуо није“: то још не би значити морало, да у тим антиминосима св. моштију доиста било није.

Одговор, новосазидани храм (цркву) може осветити „(широносати)“ архијереј, и том приликом св. мошти у часну шрапезу уложити; али он може осветити и јереј (прошојереј), да како благословом, дозволом и влашћу прешпостављеног архијереја; јереј освећујући храм не може, те и не улаже у часну шрапезу св. моштију.

У храму, који је осветио архијереј, или јереј, има бити на престолу антиминос, у који су св. мошти уложене; у првом („тронисаном“) због разних случајева, који могу проузрочити, да се св. литурђија и изван храма, на ком пристојном месту наставити, или баш и цела — од почетка до краја свршиши — може; у другом („нетронисаном“) због тога, што се св. литурђија само на моштинама св. мученика свршавати и свршити може и сме, а без ових — никако.

Да се у „нетронисаном“ храму на антиминоу, у ком св. мошти уложене нису, св. литурђија свршавати и свршити не може и не сме — јасно је по себи, јер антиминос без св. моштију и није — „антиминос“.

У Тарашу, (Банат) у очи „светих и прво-врховних апостола Петра и Павла“, 1896.

Југ Станикић,
парох.

Бесједа

преосвећеног Амвросија*) архиепископа харковског на Преображење Господње.

(Наставак)

О испитивању сама себе у вјери.

С тога гледајте, има ли у вашим душама трагова и непобитних доказа за Христову силу и по њима расуђујте, је ли у вама Христос и јесте ли у вјери. Све, што имамо добро у себи, Његово је, јер све бива по Његовој заповијести и с Његовом помоћу, као што каже: *всѣмъ мене неможете творити ничиже* (Јов. 15. 5.). А добро, које у нама чини Христова сила, лако се позна по слагању наших дјела с Његовом науком.

Исус Христос открио нам је Оца нашег небеског (Мат. 11. 27) кад нас је Њему посинио

силом Своје крсне жртве и дао нам је благодат Светог Духа, која уздиже наша срца и побуђује у њима молитвене уздицаје. Оцу небеском с ријечима дјетинске добродушности и љубави: *’Акви, отче!* (Рим. 8., 15.) *Отче нашъ, њже єси на некиѣхъ!* Најпослије, Христос је у вама, кад се молите и љубите ријеч Божју као глас Оца небеског, по Спасовој ријечи: *Моє бучниѣ нѣтъкъ Моє, но послакшигшъ Моє* (Јов. 7, 16.), или, како су се изразили црквени оци „писмо Оца нашег небеског нама“ (св. Тихон Воренешки). Христос је у вама, кад вас муче јади због учињених гријеха, кад тражите

*) Преосвећени Амвросије јесте један од највећих и најдаровитијих данашњих проповједника руских. Он устаје против лажне науке у својим бесједама, из којих се види да добро познаје све о болести вјерних. Он је у проповиједима посве самосталан. Без икаквих увода приступа теми, а нигдје у проповиједи не можемо наћи, да ма за длаку одступа на страну. Нема у њега лиричког изражавања, језик му је чист, реченице прете и логичне. (Пр. преводиочева.)

покајања и освећења Духом у тајни причешћа, а при томе осјећате у своме срцу позив Спаситељев: *принимте, њидите, њи ѡтѣ тѣло мое. . . . Пийте ѡ ња крв, ѡ ња ѡтѣ кровь моя.*

Христос је у вама, кад љубите Његову свету цркву, коју је Он сазидао (Мат. 16, 18.), коју је Он *сгажалъ крокию Скою* (Дјела ап. 20, 28), је ли вам је жао, кад је снађе невоља, ако настојите, да се рашири и процвјета, ако поштујете њене свете установе и уставе, ако вас радује њена љепота, њено свечано послужење, молитве и пјесме, накићени свети храмови и т. д. Све то дише Христовим духом, јер је Он још као дијете назвао цркву кућом Свога Оца (Лук. 2, 49.). и најпослије, гонећ оне, који су опако вријећали светињу храма, узвикнуо је: *дома 'Отца моего не дѣлайте домома торговли* (Јов. 2, 16.).

Исто тако без сумње је Христос у вама' кад љубите оне, које и Он љуби и дате нам врлине; милосрђе, благодет, смиреност, праштање, увреда, трпљење у искушењу, послушност вољи Божјој и свакој прилици у животу, паметно владање, уздржљивост у опће, она хришћанска савршенства, којима по ријечи апостоловој *коокрижатиа къ нагъ Христовъ* (Гал. 4, 19.). Сви ти знаци слике Христове, који су упечаћени у личности сваког човјека, који право вјерује у Христа, дали су му већ од првих вјекова хришћанских име, „истинског хришћанина¹⁾.“ Та хришћанска савршенства била су жива проповијед о Христу тако да су незнабошци, по ријечима апостола Петра видећ добра дјела њихова повјеровали у Бога истинога“ (1. Петр. — 2, 12.). А што је особито поучно за наше вријеме, то је, што исти апостол заповиједајућ да хришћанске жене живе у врлинама, полаже наду, да ће тиме обратити Христу своје мужеве, који се не покоравају јеванђеоској ријечи: „да би се задобили они животом својих жена, који се не покоравају ријечи“ (1. Петр 3, 1.).

Том науком о вјери, коју познајемо *истишивањем* разјашњује се, како ће се ум хришћанина наћи у вјери *лицем у лице* или *богословској*. Апостол Павле назива јеванђелије Христово „силом Божјом на спасење сваком вјерноме“ и уједно учи, да у правом хришћанину *ѡкрижатиа* *пракди Божја ѡ кѣрм къ кѣрѣ* (Рим. 1, 16, 17.), т. ј.

у њему вјера, као Божји дар, са свима заједно врлинама расте у свакоме погледу и степену, па дакле и у знању и духовној просвјети. Лудо би мисле, да они хришћани, који нијесу образовали у вишем степену, остају „мрачни“ људи. Они су заиста само онда јадни, кад им се не проповиједа „јеванђелије Христово,“ т. ј: кад остану без поуке у вјерским истинама из ријечи Божје, чему су криви лијени пастири цркве и виши сталежи хришћанског друштва, која су се лажно образовала и која се не брину о правом народном благу. Но и при недовољном познавању вјерског учења и н недостатку тачних појмова о догматима, ипак се унутрашње просвјете Божјом благодаћу помоћу опћег духовног развитака, по Спаситељевој ријечи: *ближнии читати прдцемъ, ѡкш тѣи Бога ѡузрѣтъ* (Мат. 5, 8.). Стална руководилица њихова за све њих и за сва времена јесте света црква, коју они јако љубе, и која их просвјећује при богослужењу читањем ријечи Божје, молитвама, пјесмама, иконама и свима обредима и симболичким радом, који им слика Христа и држи њихова срца с Њиме у вези. Учени људи који познају наш народ, диве се доброте и простом здравом мишљењу, вјерноме расуђивању људи, добрим савјетима, које дају младим и невјештим људима, знању, како умију васпитавати дјецу у Божјем страху. Догађа се, кад њихове пресуде о опћем реду и државном животу у многоме стоје над појмовима *преучених* у људској науци младих покољења. Ко их просвјећује? — Христос.

Но ко без предодређења проучава хришћанску историју и глада на споменике хришћанске просвјете без пакосне невјере и сумње, тај види просвјету простих хришћанских споменика унутрашњим просвјећењем као што је и Исус Христос просвјетио апостоле: *тогда ѡкризи њиъ ѡумъ раздѣлѣти пианиа* (Лук. 24, 45.). Путници, који се не учачу по школама, постадоше учитељи многих тисућа људи, што им долажаху ради савјетâ и упућивања, те побјеђива и учене јеретике, проицаху у унутрашње људске мисли, виђаху догађаје, који се дешаваху на удаљеним од њих мјестима, предеказиваху будућност, одговараху на писма и не распечатив их¹⁾ и Господ их удостоји чудних виђења и откривења то више начело и стање духовне просвјете изабраних Божјих угодника, који су постигли највише знање

¹⁾ Бл. Теодорита бесједа на 65. гл. прор. Исаије.

²⁾ Серафим Саровски.

молитвом и свестраним усавршавањем духа, у свој пажњи издржали су истински хришћани и код научног испитивања вјере и при зближивању њеном с људским наукама у опће.

Не без основа вјера се у хришћанској науци назива богословском врлином успоредо с љубављу и надом (I. Кор. 13. 13.). До вјере лицем у лице не долази се потпуно књигама и вањским упуствима. Она се заиста зачиње и развија у човечјем духу тако постепено, као и свака друга врлина; тако се чува од опасне сумње и невјерија као на пр. цјеломудреност од искушења и развратних мисли. Зачетака вјере, која размишља и тражи истину, имамо примјера у јеванђелију. Тако је отац несрећног бијесног сина, кад је чуо о чудотворној моћи Христовој, дошао да Га моли, да бдоног исцијели и изразио је молбу своју са сумњом: „Ако што можеш, смилуј нам се и помози нам.“ Али кад је Господ рекао, да исцјељење бдоног зависи од вјере његова оца: „Можеш ли само вјеровати, па је све могуће вјерноме,“ и овај се препао, да ће ишчезнути нада у синово исцјељење, изрече за навијек поучну молитву за оне, који се колебају у вјери: *кѣрѣ, Господи, помози моѣмъ некрѣпѣ* (Мар. 9. 22. 24.). Сами апостоли, видећ чудна дјела свога учитеља и већ му одани свим срцем сметено питаху, *кто ѣтъ Снѣ, ѣкакѣ и кѣтри и море поидшаютъ ѣго*; (Мат. 8. 27.). Тако дивећ се Његовој науци, али не знајућ Га као што би требало, мољаху: *Господи, приложи намъ кѣрѣ* (Лук. 17. 5.). Но ми видимо, да и при највећој просвјети они не одступаху силом науке Христове од господина и тада, кад га маловјерни остављају, налазећи да се Његова наука о тајни причешћа не слаже с њиховим тијесним појмовима,

већ на питање Спаситељево не хоцте ли и кѣ ѣтити, одговарају на Петрова уста: *Господи кѣ колиѣ ѣдем; глголи жикота кѣ Сѣкѣ ѣлаши* (Јов. 6. 68.). Исту су љубав апостолску потврдили свим срцем Лука и Клеота разговарајућ се са Спаситељем на путу у Емаусе и како су лијепо рекли: *не горѣло ли кѣ намъ сердце наше, когда Онѣ гекорилѣ намъ на пѣти ѣ ѣзналѣ намъ писанѣа*; (Лук. 24. 32.). Тако ријеч Христова утиче на душе, које га љубе. Утицај Христов тако им је угодан као што је било за апостоле знање ријечи Божје на Тавору⁴ као што Петар одушевљено вели: *Господи! докѣ етъ намъ здѣ кѣти* (Мат. 17. 4.). Ето, гдје је унутрашња свеза двају врлина — љубави и вјере; осјећењу мира, радости, среће у дружењу с Христом *сердцеи ѣ ѣмоличъ*. Срце, које љуби, не отпада од вјере и у сумњама, у нади, да ће се у будуће просвијетити, као што је то изразио највећи богослов, свети јеванђелист Јован: *љубазни! мисмо сад дѣца Божја, али још се није открило, шта ћемо бити* (I. Јов. 3. 2.). Вјера загријава љубав срца, а побожно срце држи разум у смирености и покорности Христу и његовој науци (2. Кор. 10. 5.). У томе је тајна сједињења или измирења високог богословског знања светих отаца и црквених учитеља с опширним научним образовањем, које су стекли обичним путем по законима човјечјег знања, али при томе се нијесу одрекли од простоте и вјерске искрености. Они су очистили срце подвизима исправљања сама себе, завољели Христа, у унутрашње ушли друштво с Њиме; ови су осјетили, да својевољно уклањање ума од тачног исповиједања вјере пријети опасношћу, да ће се уклонити од правог пута у животу и даће се раскинути жива свеза с Христом.

[Свршиће се.]

О старинској књизи, коју можемо назвати зборник бесједа, или слова преподобнога оца нашега Јеврема Сирина.

(Наставак*.)

Слово 207

„О покајању и љубави, крштењу и исповједању, и похвали крста у будућем суду“

Пречудно јављење лица божијег и страшно оно чудо, које ће се збити у пошљедњи дан, не

бјеше од створења свијета, нити ће до онда бити, јер многе ће муње и громови бити па, зар да се онда сви не устрашимо и запламени попадамо, а колико ћемо, још више претрпити, кад будемо чули страшно вијући с' неба трубни глас,

*. Види „Б.-Х. Источник“ свеска 7. и 8. стр. 335. од 1893.

који ће избацили и од вјекова умрле праведнике па, и они сви који су у аду чуће глас трубни, те ће с трудом тражити свој драги састав. Тада ћемо видети сваку твар — саставне дјелове човјека, који ће се од разних мјеста и разних крајева земље сабирати, јер ће по заповјести великог судије земља морати издати све мртве своје, па било да их је звјер растргла, или тица разграбила или риба прогутала. Дакле, сви ће се у тренућу ока искупити и судији престати у пуном реду тако, да ни једна влас с главе фалити неће.

Кад видимо огњену ријеку, која ће, са страшном хуком од истока поћи и, као бјесно море тећи те запаљивати горе и равнице и сагорети сву земљу, и сва дјела, што су на њој гњев божији и суд изазвали, тада ће, браћо моја, од оне јарости пресанути извори и ријеке, а такођер и море ће усанути, ваздух се издрмати, звјезде ће с неба спасти, *сунце ће помрцати и мјесец се у крв преливаати*, (прор. Јојил 2: 31) а небо ће се савити као хаљина. Кад видимо да послани ангели сабирају народе од земаљских крајева; кад видимо ново небо и нову земљу; кад видимо велељепни и пречудни великог судије престо приуротовљен; кад видимо на небу сина човјечијег знамење животворнога Крста, који просвећава све, тада ћемо сваки од нас разумјети моћи, да ће се велики цар одмах по том јавити; тада ћемо одмах, с' страхом помисљати, како ћемо Христа цара предусрести, а како одговор дати. Ако буде савјест неспокојна грјешна стајаће, као жалосна очекујући осуђење. Свако ће моћи виђети дјела своја пред лицем својим, била пак добра, или зла.

Тада ће сви они, који живише у покајању, оставивши свјеско уживање и земаљске сласти, те идоше тјесним и невољним путем т. ј. који трпите разна искушења ради спасења душа својих; и сви милостиви, и странопримци и гостољупци стајати весело, с' радошћу очекујући божанствено појављење великога Бога и спаса нашега И. Христа, који ће их обрадовати вјечном радости за труђење у бдењу и молитвама, за храброст у постовима, за одушевљење у цјенију духовном; који ће доћи, да овјенча милосрдне за милосрђе; да плачуће за своје грјехе ублажи и утјеши; да страдајуће и сиромашне, који ради имена његова непривољеше се овоме

свијету подигне, јер оставивши све њему, сљедоваху; доћи ће, не са земље него с неба као страшна муња. Тада ће велики плач с јауком бити: гле, женик с неба долази; гле, судија се приближи; гле, велики цар јавља се; гле, судија над судијама показује се; гле, свију вјекова Бог јавља се, да суди свој васиони и да сваком да по дјелима његовим.

Тада, браћо моја, од онога плача и јаука велике ће забуне бити и према томе сва блага и богатства земаљска изгубити важност и ништа бити, јер их је то и окренуло на плач и јаук. потрешће се море и све дубине; тада ће браћо сваког човјека спопасти страх и ужас, које од плача и јаука, које од очекивања судије, а највише од гласа трубнога; тада ће се силе небеске покренути; тада ће муње пресретати редове анђелске и арханђелске; тада ће се свети и праведни спремајући се радовати доласку судије; тада ће многоочити херувими и шестокриллати серафими одушевљено цјевати: *свеш, свеш, свеш је Господ сведржишел, који долази, који испуњава небо и земљу*; тада ће свака твар и на небу и на земљи и подземљом што је, с' крјепошћу подвикнути: *благословен је онај који долази у име Господње.*; Тада ће се отворити небеса и јавиће се цар царствујућих и Господ господствујућих, где долази, са силом и славом многим и небројном; тада ће га смотрити свако око, и сва кољена земаљска угледаће га, *па и они који га прободоше* (Јов. 19; 37).

Тада ће небо и земља гледати да избјегну, као што св. Јован богослов предсказа: *И виђех велики бијел престол и онага, што сјеђаше на њему, од чијега лица бјежаше небо и земља . . .* (откр. Јов. 20: 11.) и тада ће доћи Господ на престо славе своје, као што је и сам прорекао, пред којим ће се сабрати сви народи.

Која душа тада да претрпи славни и величанствени, али и страшни за грјешност призор, кад види постављен престо и судију на њему, кад се књиге отворе, тада ћемо видети небројне, анђелске силе, гдје са страхом около стоје и служе.

Тада ће се свачија дјела и пред анђелима и људима открити и прочитати; тада ће, се испунити што прорече пророк Данил: *виђех, гдје се поставише престоли и старац сједе, на ком бијаше одјело бјело као снјег и коса на глави*

као вуна чиста, престо му бјеше, као огњени пламен И ријека огњена испред њега тецијаше, на иладе служаше и десет по десет хиљаде стајаху пред њим; судије посједаше и књиге се отворише (Дан. 7; 9, 10.). Тада ће браћо велики страх бити, кад се страшне књиге отворе у којима су уписана сва дјела наша што починемо на овоме свијету. Према томе ако би хтјели неможемо ништа сакрити ни затајити од Бога, јер тај и мисли и тајне срца људског види и познаје.

О колико нам суза треба, помисливши на онај час, а опет се лијенимо, јер искреним сузама, као и милостињом загладити и покрити може се мноштво грјехова у оној страшној књизи. О колико нам пута треба узданути и љуто заплакати, кад видимо очима свјима неисказано царство оно.. а' е друге пак стране страшне муке, посред ових сваку твар човјечанску, од првога па до пошљедњег оног дана; на пошљетку видићемо их много и небројено гдје му (Христу) се ничице клањају, да се по св. писму изврши: *Живу аз глаголет господ, јако мње поклонишја свако кољено небесних, земних и преисподних*; апостол Павле опет каже: *да ће сваки језик — народ признати да је Господ Ис. Христос син Божији на славу Бога оца* (Филип 2: 10—11). —

Тада благочестиви и радознали слушаоци замолише учитеља, да им приповједи и остало што ће бити, а, он по жељи њиховој настави.

Тада ће све човјечанство стајати између царства и суда; између живота и смрти; између радости и туге, и сви ће се доље ничице поклањати пред судом, који ће их горко испитивати, а особито оне, који у љености живот свој пробавише. Не само, да ће сваки помишљати и сјећати се на своја дјела добра, или зла, него ће их пред собом сва гледати. Тада ће сви они, који лукаво и без покајања живише с плачем говорити: о зашто се ми безумни не покајасмо, него свој живот на земљи узалудно, у игрању и порузи проведосмо: зашто не бисмо опрезни на молитву; зашто не постисмо; зашто не бисмо милостиви сиромашнима; зашто своју браћу — ближње презирамо. Ох, ја грјешни — сваки ће на посеб рећи: — зашто се не покајох, док бјеше вријеме кајању. Јест, али се смијох и

ругах се томе, а живот свој доврших, тражећи уживање у јелу и пићу и игрању и страдном веселју. Шта да чиним сад, кад покајању изчезе вријеме, кад ме постиже страшни овај час, за који сам много пута чуо, али га' исмијавах; шта грјешни, да учиним сад, кад се књиге отворе, које ће судити свима. За ово сви ми помишљајући чућемо глас неумитног судије, који ће нам викати говорећи: дођите, дајте и покажите дјела своја да примате плату, јер дође вријеме оно, од вјекова предсказано. Тада ће се смести и узбунити сви редови Хришћански; епископи, свештеници и ђакони и сав ред црквени, јер св. ап. Павле говори: *Сваки ће по овом реду усташи, да ода славу Богу.* —

Тада ће се уз велики страх смести цареви и силни, богати и сиромашни, јер наста вријеме да свако своја дјела открије, да свако пожње што је посијао.

Саслушавши, пажљиво све ово христољубиви слушаоци и опет замолише с ријечима: блажени слуго божији, кажи нам шта ће по свему овом бити, а блажени им учитељ одговори: љубезни слушаоци тешко ми пада, скоро сам клунуо, да вам све исприповиједим, али ћу се ипак с' страхом одважити, јер ово се без уздисаја и суза не може лако исказати. —

Покајмо се браћо спасења свог ради; чувајте и свето држите завјет, обиљежје, којим се сваки знаменоеасте у св. саборној цркви крштењем, јер кроз крштење добисте чисту вјеру и залог благодати, што и пред многим свједоцима признасте говорећи: *одричем се сатане и свију дјела његових*, дакле, не једнога дјела, ни два ни пет него свију дјела сатанских. Ово исто одрицање поновљено ће и напоменуто бити у онај час те ће се сретним и спокојним сматрати сви они хришћани, који буду у чистоти сачувани онај завјет, који су одрицањем при св. крштењу положили, који су далеко били од ђаволских дјела: нечистоте, зависти, разбојништва, курварства, ждерања и пијанства, лажи, крађе, врачања, напраситости, злопамћења, скарадних ријечи, гордости, ерамних пјесама и смијања, узимања интереса. Дакле од овог се хришћанин одриче и за ово одрицање сви ћемо одговорни бити ка ону часу.

(Наставиће се)

Свештени сасуди потребни за службу јесу слиједећи:

Путир¹⁾ или чаша, дискос,²⁾ звијезда³⁾ и жличица⁴⁾. За те су судове потребна три покровца⁵⁾. Један, којим се покрива путир; други да се покрије дискос, а трећим обадвоје. Ти покровци треба, да су начињени од часне твари, чисти и цијели.

Та четири сасуда треба, да су златни или сребрни или јоштер од олова. Не смију бити од какве мједи, или жељеза, нити дрвени;⁶⁾ јер свештеник, ако у таковима служи, гријешу, и подвргава се укору епископском.

1) Путир или св. чаша са стопом, у којој се приноси на литургији пречиста крв Христова на жртву Богу и даје се вјернима да се њом причешћују употребљава се упрва од времена тајне вечере а означава у тајанств. смислу не само ону чашу, коју је спаситељ на тајној вечери употребио него и гроб, у којем је положено било пречисто тијело Христова. У св. писму означава нашљество и част нашљества; затим биједе, које Бог људима шаље а особито неисказне болове и страсти Христове (Пс. X. 7. XV. 5; — Исаија LI. 17; Ис. LXXIV, 0; — Јез. XXIII, 33; — Мат. XX; 22 и т. д.)

2) Тањир, на којему се приноси свети хљеб на литургији, васиже у доба апостолско, а означава у тајанств. смислу јасле у које је био положен младенац Исус и одар, на који су Јосиф и Никодим поставили пречисто Христово тијело, пошто су га скинули с крста. То двојачко значење дискаса оснива се на томе, што се на литургији спомиње сав земаљски живот Христов од рођења до смрти. У руској цркви осим дискаса употребљују се још два тањира без стопа. Један са сликом крста ради св. агнца; други са сликом Богоматере ради вађења на њему частица у част светих за живе и мртве.

3) Овај св. сасуд ставља се на дискос, да се покровцем не побркају честице на дискосу. Почетак јој је од времена св. Јована златоустог, а означава ону звијезду, која је довела волхве Христу. Полагањем звијезде на дискос прославља се Христово рођење. (Сим, Солун.)

4) Води почетак од Јована Злат. а означава клијешта, којима је Серафим узео угљен са пријестола небеског и дотако се уста прор. Исаије те тим очистио грехове његове (VI 6—7.)

5) Ови покровци прама светости св. тајне причешћа треба да се на свом мјесту држе и не смију се употребљавати на друге сврхе н. пр. покривати сто при литији и т. д. као што се гдјегод из немарности свештеникове догађа. За то, свештениче, не давај ни једној твари туђу одјећу, него свакој своју, пазу увијек тријезно, помисљајућ, да и најмањи пријеступ пријечи ти на путу у живот, а покрај тога знај, да је и наш српски народ добар судца у цркви.

6) У првијем вјековима сасуди правили су се од разних твари. Тако н. пр. путир правио се од дрвета или камена. У Србијему нашао се је један камени путир (види Шематизам карловачке архидијезе за годину 1884.) Томе је било узрок сиромашко стање пређашњих хришћ. цркава. Ну по негдје било је још у првим вјековима златних и сребрних сасуда. Ну послје гоњења уљегоше особито у употребу златни и сребрни сасуди, јер Хришћ. владоци из особите љубави према цркви стадоше таквих сасуда у велике даривати. Такови се и уведоше посуда, а дан данашњи особито; не смије се пак ни један дрвени сасуд употребљавати јер унија у себе вино и воду и тако се не може чисто држат, те дошљедно не употребљују се сасуди ни од других ковина или камена и т. д.

Књига службеник⁷⁾ свакако је потребита за службу. Свештеник не смије молитве на памет говорити, Јер, ако свештеник узаслужи на памет без књиге, смртно гријешу; будући да се дешавају многе сметње, незнање и запрјеке, а неможе да упозна, што ради и говори и порађа сумњу код људи и чини јавним онај пророк, који се скрио: Томе треба да су на пријестолу при божанственој литургији четири гореће свијеће⁸⁾ бива на жртвенику пред иконама двије на истоку. У великој пак потреби двије или једна. Ако се пак усуди свештеник спремати св. дарове без свијећа, смртно гријешу.

Напосок пак, мора бити свакако у олтару послужитељ мушки; ако пак свештеник припомаже сам себи у олтару особито при божественој литургији, понизује божствене тајне, и самога Христа, који пребива у њима, а невјесту пак његову цркву, чије лице носи на себи у онај час омаловажава и тако смртно гријешу.

У цијелој служби божствене литургије свештеник мора бит кротак, тих, миран и благостив мотрећи умним очима на свога владуку, пред којим стоји, којему служи, и чије обличје на себи носи.

Треба да чита молитве са потпуном благостивошћу, како треба, часно и веома помљиво марљиво и потпуно не остављајући ништа, знајући за стално, да Бог из његових уста као неки многогјени бисер прима те молитве.

7) Ова књига, коју употребљава свештеник и дјакон при вршењу свагдашњих служба и чији се садржај односи дубокој старини, добила је свој данашњи вид тек у XV. тиј. Првобитно сложен је у грчкој цркви. На славенском језику појавио се међу првим богослужбеним књигама трудовима св. Кирила и Методија. У њ улазе молитве равних отаца цркве особито св. Василија и Златоустог. Ову књигу мушко је да сваки свештеник има пред очима, јер и најбољи могао би заћи с пута и погријешит, прескочит у молитви. На то се не треба ослањати, као што чине дан данашњи, па томе да дотични који прелази ступљеве јерархије на памет без књиге говори. Знање клирика може се и на другом мјесту искусити.

8) Паљење свијећа при богослужењу у хришћ. цркви почимље од појављења самог богослужења; јер је била расвијетљена она соба, у којој је Ис. Хр. свршио тајну вечеру, пошто је свршена у вече. Осим тога за вријеме гоњења било је нужно паљење свијећа у поземним црквама [катакомбама]. Запаљене свијеће означају у симболичком смислу свјетлост, коју нам је даровао сам Ис. Хр. која просвећива сваког човјека; још признавање да смо ми хришћани; поштовање прама Богу, оцу свјетлости и сину који је свјетлост свијету; памтећу љубав нашу Ис. Христу. За све то морају се свакако палит свијеће.

Свештеник је дужан служити са страхом и трепетом, смиреним мотрењем очију, поднашајућ благо са страхом Божјим руке и потпуно смирено дјелујућ; а побожно и богоугодно стојећи својим извањским стањем¹⁾ треба да покаже унутрашњу своју вјеру, која нас крјепко извјешћује да је пријестол сједиште небеснога цара, судије живих и мртвих, на којему он истинито²⁾ сједи а безбројне чете ангела невидимо га са страхом окружују.

О твари тајне самога тијала Христовога.

Твар тајне тијела Господа нашега Ис. Христа је хљеб од чисте пшеничне муке, замијешан водом простом, чистом, природном и добро испечен, квасан, непресољен, свјеж и чист, укусан, бива, да има посебни укус пријатан за јело да се пријатно може јести. Пријесни хљеб и ако је пшеничан никако се не може употребљавати у цркви светој источној православно-католичкој (соборној) као материја, бива као сама твар тијела Христовога; зато нико не смије на таквом хљебу служити³⁾.

¹⁾ То стање мора бити побожно и Бугу угодно; не смије сличити оном римских свештеника, који не могу прста помакнути нити руке подићи ни очима погледати него како је у миси прописано тако да цијела римска служба вије ништа друго доли механичко кретање, који ти се чини као некаква театрална представа. Тога у православној цркви при служби нишопшто не смије бити, него свештеник самим својим стојањем мора позивати слушаоце да окрећу мисли своје царству свјетлости.

²⁾ Православна црква на супрот протестаната вјерује да Христос при тајни јевхаристије невидљиво присуствује битно и хљеб и вино претвара у право тијело и крв. Хр. и пребивајући на пријестолу св. честице сам Христос увијек пребива, а не само док се предавају вјернима.

³⁾ Да хљеб треба, да буде пшенични, потврђује то, што су тако употребљавали обично Јудеји за вријеме Исусово, који је установио тајну јевхаристије, а такви је и св. наша црква увијек употребљавала. — Треба да буде чисти јер то захтијева сама узвишеност и светост тајне. — Напокон треба да је квасни а непријесни, какви обично употребљују Латини за тајну јевхаристије јер: а) на квасном хљебу а не на пријесном свршио је најприје св. тајну сам Господ Исус Хр. Без сумње је установио Христос ту тајну прежде празника Јудејске пасхе (Јован XIII. 1.); стога јер је други дан био суђен (Јован XVIII. 28), предан на смрт (Јован XIX. 14.) и скинут с крста (Јован XIX. 31.); када су Јудеји још употребљавали хљеб квасни и справљали се празновању пасхе. Христос је дакле установио тајну јевхаристије у 13-дан мјесеца Нисана вечеру; а Јудејима је закон допуштао започети празновање пасхе употребљавање пријесног хљеба само с вечера 14-ог Нисана (Исх. XII. 6—8; XVIII. 19), тако, да је први од седам дана, у које се имао јести пријесни хљеб почевши по пасхи и од ког дана морали су Јудеји трети из куће сваки квас и употребљават само пријеснаце, био је тек 15-ти дан Нисана. Да је Господ установио тајну свага завјета (Марк. XIV. 24) на новој твари, на хљебу квасном, у том нас убјеђују и јеванђелисти, када свједоче, да је он пријемљив *χῆμα ζῆτος* и *κλαδομοικια*, приломи и даље *ὄκνικοι* и рече: *πρίμιτι*,

Друкчи хљеб разма од саме пшенице, квасни од сјемења сваког дугог жита не може бит тварју тјела Христовога. Свештеник пак, који се усуди служити на каквом хљебу од другог сјемења, или и од пшеничног брашна и природне воде и квасном, али само помазаном млијеком или маслом или јајем, који је прешао спљескао се или изгрчао или тврд или је много престојао, заиста тешко гријеш и потпада свргнућу, јер се св. тајна не свршује на таквим видовима хљеба.

О твари крви Христове.

Твар крви Христове је вино од лознога плода, бива исцијсђено из гроздова винове лозе; то вино треба, да има својствени укус и мирис и пријатан за пиће и чисто мора бит, не смијешаноса каквим драго пићем другим осим онога, које је из грозђа. При принашању пак дарова треба улити мало воде у вино и по освећењу тајне мало топле воде, како је прописано.

За вино се не могу употребљават сви сокови од различног воћа и јагода исцијеђени, бива јабучни, крушчеви, вишњеви, трнови, малинови и други тима подобни. Ако се пак ко усуди служити осим самога винограднога вина на другим врстима или соковима или на вино, које се је услијед киселости узостило или које је с чим смијешано, на никакви начин не свр-

МДТИ: *πρίμιτι* тјело моје (Мат. XXVI. 26) бива хљеб који се подигао, узрастао дошао у квас *ἄρτος* од *ἀίδια* (подижен) као што су разумјевали ту ријеч, сагласно са оним употребом сами апостоли и спаситељ (Мат. XVI. 6—11) а не хљеб бесквасни, који се за разлику од кваснога обично називао само пријеснацем *ἄζυμος*, или ако се икад називао *χῆμα ζῆτος*, то без икакве примјетбе — *ἄρτος* (Числ. VI. 19; суд VI. 20). — б.) На квасном хљебу свршавала се литургија у вријеме апостолско јер: а) тај хљеб називље се постојано *ἄρτος*-ом а не *ἄρτος*-сом (Дјеј. II. 42, 46; XX. 7; I. Кор. X. 16; XI. 20); — 3.) у јевхаристији учествовали су тада и сви ново-обраћени Христу Јудеји (Дјеј. II. 22, 41, 42, 46); а Јудеји којима је закон налагао да употребљују пријесни хљеб само седам дана у години а више нигда неби пристали на то, да примају тајну на пријесном хљебу по *κλα* дни (Дјеј. II. 42, 46) пошто апостоли нијесу ријешили како имају Хришћани сматрат на обредни закон Мојсејев. в.) употреба пријесног хљеба била је прописана законом Мојсејевим, али то није било примљено у цркви Христовој, за то треба, да то пређе као *ἄρτος* законна.

б) На квасном хљебу увијек се постојано свршавала јевхаристија и кроз све слиједеће за тим вријеме у црква Христовој. Твар за тајну потребита као што је познато обично се употребљавала од приноса народа, који су без сумње приносили у храм из својих домова хљеб обични, квасни, од чега се један дио употребљавао за тајну, други за вечера љубави а остало се раздавало бједнима [I. Кор. 11, 21, 22].

шује тајну, него свештеник тешко и смртно гријеш и подвргава се свргнућу са свештеничке службе.

Када пак свештеник у принашању св. дарова иде проскомидији говорећи ове ријечи: *Къи њъидѣ крокъ ѡ кодѣ*, не улије мало воде, још пак по освећењу св. тајне у своје вријеме, када ставља у св. путир дно св. аганца, ако не улије мало топле воде, или мјесто топле улије хладну, гријеш смртно, као пријеступник св. предања.

Уливајућ пак воду, при принашању св. дарова, или пошто се сврши исто у путир, треба пазити веома помњиво, да се не измијени онак укус, који је вину својствен у водич куе, јер тајна на таквом вину, које се претворило у водни окус не свршује се, и онај, који тако служи тешко и смртно гријеш¹⁾.

О случајевима, који се могу десити, за вријеме службе св. литурђије, у тварима, у свршавању и служитељима.

У твари тијела Христова, бива хљеба, може се десити слиједеће:

Ако свештеник служећи прије освећења позна, да је хљеб на пријестолу на дискосу, за освећење назначени и постављени, много престојао или из каквог житног сјемења или мало у квас дошао или пријесан, тада свјаско мора уклонити тај хљеб и узети други свјежи и чисти пшенични, и да над њим тихо говори: *Къ компо-*

¹⁾ Друга твар, која се употребљује при тајни јевхаристије јест вино чисто винограчко; јер је на правом вину грачком вину свршио тајну јевхаристије сам Христос Спаситељ. Давни ученицима својима чашу и казавши им: *пийте отъ нѣа кин: ѡа ко егъ крокъ моѣа нокаго закѣта*, он је непосредно придодео: *глаголю же калѣъ, ако не имѣѣтъ пити огньѣъ отъ нѣа плода лознаго, до дне того, егда е пѣю: калѣъ но ко царгтѣин Отца моѣго* [Мат. XXVI. 26—29]. И у Палестини се обично употребљавало красно винограчко вино [Вит. XLIX. 11; Втор. XXXII. 14] и на таквом напоком вину свршио је тајну сам Господ Исус Христос. За то и црква већ од давна употребљава за јевхаристију красно винограчко вино толико више, што оно својим видом изображава за чувствене очи крв Христову. То вино које је назначено за јевхаристију, као и хљеб, мора да буде чисто колико је већма могуће, јер тога захтијева узвишеност и светост тајне. Ну данас на жалост по многим црквама не пазе се на то, не гледа се ниједно својство вина него се употребљује онако на божју како народ принесе. За то нек се свештеници мало боље побрину и осврћу на горе речено, знајућ, да им све то на души лежи: и да на осуду своју пију, јер varaју цркву — народ. Вино треба, да буде мало растворено кодом за то што: а) и Христос, како свједочи предање, [Пост. Апост. VIII, 12] при установљењу јевхаристије употребио је вино растворено водом, као што се особито и употребљавало у Јудеји.

линии: Господа Бога,²⁾ и све остало што припада принашању истог што се тиче св. агнца треба обично, да извади агнец³⁾ и пошто га је поставио на св. дискосу, да исти жртвује и пробада. И тако с онога мјеста, на којем је пред освећењем престао, треба да почне и да освети, те тако обично службу сврши.

Ако пак то увиди пред изречењем божественних ријечи, треба да започне од молитве: *Съ илии ѡлиѣ клѣжннѣлини ѡлѣлини⁴⁾* понављајући ју и тако да ершује све по реду.

Овако дакле ради, ако се послѣје приноси пред великим ходом, или по ходу на макар какви начин не нађе агнец на дискосу било каквим чудом или га изјели и однијели миши или испео, те се никако не може наћи.

Ако пак по освећењу овако што опази, треба исто да ради онако како се пређе казало: узев просфору другу пшеничну свјежу и изречевши над њом све што припада принашању, треба да извади агнец и да започне од молитве *ъ илии клѣжннѣлини ѡлѣлини* те по обичају освети и службу сврши.

Први агнец послѣје причешћа божественним тијелом и крвљу или пак на жртвенику са остацима божствене тајне пошто тамо однесе, мора употребит.

Ако пак при самом причешћу употребивши честицу ко опази, треба да се влада по ономе што је пређе написано, бива, да узме свјежу пшеничну просфору, па пошто прочита над њом и сврши све, што захтијева принашање дарова, да узме агнец, закоље га и прободе и започне од овога мјеста: *къ ножи предѣнѣ кѣкѣни⁵⁾* те да

²⁾ Вѣди чин *калѣциѣ лиѣоурѣин* или проскомидиј у истом службенаку.

³⁾ Агнец (јагње) називље се четверокутно парче, за то што он до освећења свога представља Ис. Христа као што га је у Ст. завјету представљало пасхално јагње, које је било његово преобраз; за то и сликају Исуса Христа под символом јагњета.

⁴⁾ Ова молитва наводи се у литурђији св. Јована Златоустог и Василија Великог одма послѣје: *каѣтъ каѣтъ каѣтъ* и т. д.

⁵⁾ *Къ гѣлѣѣ ношѣ, къ ножи предѣнѣ кѣкѣни* (1 Кор. XI. 23) са свима дванајест ученицима дође Исус у Јерусалимску горницу (соба гдје је свршио тајну), која је била приправљена како је сам хтио. Ту сједе за трпезу са ученицима својима и прије свега сэривѣѣ старозавјетну пасху (Лука XXII. 15); затим умива ноге ученицима учећи их смиренности и узѣѣѣмѣѣ љубѣѣѣ Јован XIII. 3—15); затим казује им онет о својим страстима, које се приближују и самога предаоца (Мат. XXVI 21—25. Лука XXII. 16—27) и напокон установљује тајну јевхаристије и т. д.

овори ријечи Господње, само над хљебом, које се односе нато (над чашом пак ништа не говорећи треба да пређе то, пошто је све било изречено). Читајући пак молитву: *поминающе оубо: и ткоа отъ ткоихъ¹⁾*, треба да поднесе само таџир са божественим агнецем. Тада читајућ молитву: *еще приносиъ тѣкѣ²⁾* и Господи нже прикаѣаго ткогго доуха³⁾ са стиховима треба да говори над агнецем. Кад свршује освећење: *и ѣоткори оубо хлѣкѣ ии читног тѣло Христа ткогш, предложикѣ его доухомъ ткоимъ ѣагымъ⁴⁾* треба да чита и молитву: *инокѣ ѣкѣти причаѣащымъ*. Све то има говорит тајно, не гласећи ништа друго; и тако нек се причести божественим тијелом и крви Христовом те редовно сврши божествену службу.

Ако пак прије освећења упозна, да хљеб није приличан да се на њему свршује тајна тијела Христова, а другога хљеба не може тадар наћи, треба да престане служити.

Ако то опази послѣје освећења, те не буде другога хљеба, нека не престаје служити него нека свршује св. службу

С тога да би избјего сваки такви случај (особито пак кад му пријети смртни гријех) свештеник треба да назире пећаре, који пеку просфоре, да их пеку од доброг и чистог брашна пшеничнога, а не од задохнутог и смрдљивог или каквог другог, које не приличи тајни и сувишну просфору ради тога треба да иекључи.

¹⁾ Види службеник послѣје: *пийте отъ нѣа кии и т. д.* у божеств. литурѣји Василијевој и Златоустовој.

²⁾ Службеник; послѣје *тѣкѣ поимъ тѣкѣ благомокиимъ* у т. д. у литурѣји св. Златоуста.

³⁾ Одма послѣје ове молитве, коју смо сад споменули, находит се ова молитва у истој литурѣји.

⁴⁾ Тим ријечима (придодав и оно што се односи на вино) претвара се хљеб и вино у право тијело и крв Христову а не као што Латини уче да се то претварање збива при молитви, коју је схоластик саставио (види литурѣју Григорија великог Двојеслова (590—664) искључујућ ријечи горње, које је Господ изрекао. При тој управ горепоменутој молитви наравно потпуној, јер је ту речено само о освећењу хљеба претварају се дарови у тијело и крв Христову. О томе говори у Посланици источних патријараха о правосл. вјери чл. 17. овако: *ми вјерујемо, да управ у само оно вријеме, када свештено-служитељ, свршујући по заповједи спаситељевој тајну јевхаристије призивајући духа светого на принесене дарове, благосиља их с молитвом Богу оцу: ѣоткори оубо хлѣкѣ ии читног тѣло Христа ткогго, а ежѣ кѣ чашн ии читною крокѣ Христа ткогго, предложикѣ доухомъ ткоимъ ѣагымъ*, хљеб и вино битно претварају се у тијело и крв Христову надахнућем духа светого тако, да премда и послѣје тога ми видимо хљеб и вино на св. трпези, али у самој суштини својој невиђено за чувствене очи, то су тијело и крв Христова у истини битва, ну само под *видом* хљеба и вина.

Осим тога нико се не смије усудити никада да служи на просфори тврдој, која је од више дана. И још прије него почне принашање дарова, свештеник треба, да узме у руку просфору, те да ју разгледа, из чега се састоји па да се још боље освједочи, треба, да и једну саму преломи. А сазнавши да је потребит тај хљеб, треба да врши службу и приноси дарове мирном и чистом савјести без икаквог устезања и сумње.

Додатак о твари крви Христове.

Ако свештеник прије освећења крви, пошто је осветио тијело, опази, да нема вина у чаши него саме воде, мора излит ону воду у неки чисти и часни суд и затим улив вино и мало воде говорећи: *и единъ отъ коннѣ копимъ рекра емо прокодѣ⁵⁾*. Затим треба да почне од оних ријечи: такожде и чашу по вечери глагоља и т. д.⁶⁾

Ако пак пошто изрече ријечи опази да нема вина у св. чаши, него само воде, тако исто треба да чини и говори, као што се рекло.

Ако при самом причешћивању то опази, треба да излије воду у други суд а у чашу да улије вино и мало воде говорећи: *и единъ отъ коннѣ копимъ и т. д.*, те започимље од ријечи такожде и чашу по вечери, глагола: *пийте отъ нѣа кии* (Све то треба да говори тихо). Тада молитву: *поминающе оубо и т. д.⁷⁾* и подносећи чашу говори: *ткоа отъ ткоихъ и т. д.* и молитву: *еще приноси тѣкѣ и т. д.* а на свршетку моли се; Господи нже прикаѣаго ткогго доуха. Изоставивши оно што се говори над св. хљебом, има говорит: (благослови владико! ако је ѣакон): *а ежѣ кѣ чашн ии и т. д.* и благосиљајућ само чашу треба да говори: *приложив е доухомъ ткоимъ ѣагымъ* и остале све молитве до причешћа. Пошто се тако причести треба, да сврши као обично божествену службу.

Ону пак воду, по свршетку божествене службе и пошто употреби остатке божествених тајана, мора улив у свету чашу мјесто оне којом би је опрао, и тако ју употребит.

Ако пак при принашању дарова свештеник заборави улив воду у вино у свету чашу, а

⁵⁾ Ове ријечи изговара свештеник а ѣакон одма сиље вино у свету чашу итѣ заједно са водом за знак да је из Христових ребара, која му је један војник пробо, истекло крви и воде.

⁶⁾ Мат. XXVI. 26—28, Марко XIV. 22—24. — I. Кор. XI. 23—25. Лука: XXII. 19—20.

⁷⁾ Види службеник; литурѣја Златоустава.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

спомене то прије освећења св. чаше, треба да улије мало воде говорећи; једини отъ кониъ копѣиъ рѣбра елиѣ прокоди и лѣи изиде крокъ и коди, и то пошто је видио: ако пак не улије споменувши да није улио, смртно гријеши.

Послије освећења, ако то спомене, не треба да улијева него само обичну топлу воду у своје вријеме.

С тога треба да свештеник и ђакон, када хоће да улијева вино, опрезно мотри на сваки такви случај, да нерадећ не погријеши смртно,

бива да неби било вино оцтено или се спљеснило или загнило (узљутило) те с чега да неби непријатно било. Јер ако видиш, да не вриједи, не усуђуј се служити; него треба прије промишљати како ће боље Господу Богу угодити сваки Хришћанин, јер је и рекао: Со страхомъ и трепетомъ исполните (које годъкайте⁴). Који занемари ту страшну службу и не побрине се да што боље искуси њевине саставне чести, жестоко ће пострадавати.

[Свршиће се]

Св. рођење Христово I.

Дѣа днѣсѣ пресѣщественаго раждѣтѣ, ии
земла вертѣпъ неирѣстѣпноиѣ принѣсѣтѣ, дѣгѣли
сѣ пѣстырми славословѣтѣ, колскѣ же со звѣз-
дою пѣтешествѣютѣ насѣ во рѣдѣ родисѣ
Отрочѣ млѣдо, прѣвѣчнѣи Бѣгѣ (Кат. праз. гл. 1)

Силни ђесар Август звани,
У свем царству заповѣда,
Подајници да се пишу:
И да му се пописе преда.

*

Из вароши Назарета
На тај пописе Јосиф пође,
А са њиме света Дјева
У Витлејем срећно дође.

*

Ал' Витлејем пуна св'јета,
За њих нема преноћишта,
Залуд свети Јосиф тражи,
Нема крова ни огњишта.

*

То га тешко ражалости
Јер не знаше што ће сада;
Страх га бјеше, света Дјева:
Да без куће непострада.

*

Али тада близу града
Пећину су угледали,
Пастири су своје стадо
Понекада ту спраћали.

*

То се они саклонише
И ту ноћ се Христос роди,
Од гријеха праотачког
Да род љуцки ослободи.

*

Тад звијезда над пећином
Своје сјајно лице јави;
Од сјетлости хоће њене
Пастир сваки, да се страви!

*

Ал се Божји анђел јави
Уплашеним пастирима:
„Ја вам јављам радост вељу
Што ће бити свим људима.

*

Јер се Господ Христос роди
Да род љуцки ослободи,
Повијен је у јаслима,
Господ и спас народима!“

*

Кад им анђо рече ово,
Милом Богу хвалу даше,
А анђели тада скупа
Дивну пјесму запјеваше.

*

„Слава Богу на висини!
А на земљи мир нек буде!
Добра воља нек овлада
И нек буде међу људе!“

⁴) Св. ап. Павло говорећи о дјеловању јеванђеоске проповиједи међу људима и плодовима, које она приноси, усуђује и поучава благим жељама Хришћане, који су већ примили јеванђеоску проповијед и постали Хришћанима, овим ријечима: со страхомъ и трепетомъ исполните (које годъкайте. Богъ ко егѣ дѣйствѣоуаи къ вамъ и еже хотѣти и еже дѣлати о благоколѣнии (Фил. II 12. 13).

*
Тад пастири зачуђени
Пећину су походили¹⁾,
Небесноме првијенцу
Смирено се поклонили.

*
Сад децембра двадест петог
Успомену славе ове,
Ми славио и славиће
Човјечанство све вјекове.

Св. рођење Христово II.

Хрѣстоу раждаетса, славите. Хрѣстоу сѣ
ижеу срѣците. Хрѣстоу на земли, возноситса.
Поите Гѣдеви вса землѣ, и веселиемъ вос-
пойте людие. ѿакъ прослависа (Кат. праз. гл. 1.)

*
Христос се роди! Слава ти боже!
Освану ево жељени час,
Марија Дјева, невина, чиста,
Месију роди, да спасе нас.

*
Христос се роди! Слава ти боже!
Чекању давном јутрос је крај,
Јутрос се роди спаситељ благи
И нама опет отвори рај.

*
Христос се роди! Слава ти боже!
Анђелском и ми здружимо пој:
„Нека је слава Богу на небу
Мир међу људе на земљи свој!“

*
Христос се роди! Слава ти боже!
Изброји дане праоца смрт,
Анђелски престо, небо и вертеп
И рајеки Витлејем поста врт.

*
Весело браћо, весело сестре,
Пророштва света испуни Бог:
„Христос се роди! Вајетину роди!“
Славимо милог Господа свог.

Прослава при освештењу новосаграђене цркве на Борцима код Коњица.

1. Септембра ове 1896. год. забиљежиће се у повјесници златним словима кршне земље херцегове, војводини св. Саве.

Данас је довршена са знатном припомоћи високе земаљске владе у Сарајеву нова црква на Борцима, коју је истог дана његово Висок-преосвештенство гос: АЕ. и митрополит Серафим Перовић освештао у славу и част светих апостола Петра и Павла.

Свечанос је овијем редом текла.

У петак је 30. августа било све у реду припремљено за дочек гос, АЕ. и митрополита С. Перовића, као и за другу очекујућу позвану господу.

Црква је на врло лијепом пољицу борачком међу романтичним планинама и брежуљцима,

¹⁾ Пастири су били код стуба званог Едером, који је удаљен био од пећине пола сата, и одатле су пошли и поклонили се Господу. Близу Едерома, чувао је некад своје стадо св. цар Давид, и ту је сцјевао неке псалме. 2, Пис.

које су окићене сваковрсном шумом, као: јеликама, борјем, смрчама, буковином и другим, а околу поља по подножју планина лијепијем бијелијем сељачкијем кућама, кулама и чардацима бега Ацовића и Агића, различитијем питомијем воћем и виновом лозом и дубокијем језером, у коме се огледају китњати висови. На једном брежуљку, у врло лијепој романтичној шуми, наднешеном над плаветно језеро, види се издалека Њ. В. барона Бенка вила, као лабуд, на којој се, при доласку одличне господе и светковином, лепрша застава.

Пут који води из Коњица цркви борачкој, од цркве на 10 минута даљине па до цркве, све је са обје стране окићен зеленилом и тробојницама. Близу цркве подигнута су два славолука, ископана зеленилом, српским тробојницама и црно жутијем барјацима, један од сјеверне стране, са које долази Њ. в. преосвештенство АЕ и митрополит Серафим. На њему стоји, међу тробојницама

у зеленилу „добро дошо“! На другом, од сјевероисточне стране цркве, стоји у зеленилу надпис „добро дошли мили гости“. Около црквени врата врло је лијепо окићено зеленилом и барјацима. Више врата у зеленилу стоји, међу тробојницама надпис „благословен грјади во имја господне“. Истога дана т. ј. у петак 30-г августа у јутру до осам сати, сакупило се још код цркве мало и велико мушко и женско, са Борака. Бијеле, Куле, Чичева и другијех оближњије мјеста све заођевено у свечано рухо. Између њих од 30—40 коњеника са барјацима кренуше у Коњиц са својим парохом пречасним госп. протом Димитријем Јовановићем, да на колодвору дочекају свога старца владику, опште возљубљеног госп. Серафима. Таман стигоше на колодвор у једанест сати прије подне, ту бјеху сви чиновници, са госп. мајором, као и сви грађани без разлике вјероисповједи, да дочекају и поздраве високог госта.

Црква православна у Коњицу, бијаше окићена српскијем тробојницама и царским прножутим. У три фрталја на дванес указа се влак, звона зазвониле у част високопреосвештеном, народ се уреда по упуству свога проте, влак стаде, из њега изиђе — Високопреосвештени АЕ. и митрополит господин Серафим, ту га поздрави пречасни госп. прото са кратким говором. Послаје говора заори се трикратно: живио!

Ту су га поздравили још Г. Г. чиновници и часници са своим вођама. Православни је народ приступао св. десници архипастирској и цјеливао. Пошто су сви цјеливали и благослов примили, отишло је Н. В. преосвештенство пјешке на ногама, са свом пратњом у стан протин, ће су се одморили.

У два сата послје подне, истог дана, кренуло је Његово Високопреосвештенство на коњу уз пратњу четерес коњеника, звонеће звона православни и римокатолички на Борке, новом цестом, са тробојницама. Коњеници су гледајући међу собом свога владику, радосно два а два српске пјесме пјевали, пуцајући из пушака и леворвера кроз густу шуму уз Врабач. На Врабчу су са благословом свога дијецезана сви одсјели са своји добрих коња пред кућом Томе Станковића, ту ји још Томо почастно различитијем пићем, кафом и студеном водом. Одатле кад су кренули, поздравише честита србидија, код цркве

окупљена, из поменутије села, пуцњавом топова, које није престајало, док није Његово Високопреосвештенство стигло пред цркву. Док су топови запуцали, одма се народ узкомјеша, пође се завиривати и намјештати, ближе цркви долазити, јер им пуцњава даде знак да се близу примако одавна жељан и Србин архипастир и од ђетинства у народу опште возљубљени Саво“, сада Серафим, кога жељно очекују да ји благослови својом светом десницом — коњеници наставише своје српске пјесме и пуцање из пушака; а међу њима на два зечка поигравају узор свештеници пречасни гос. Никола Којо из Калиновика, који није пожалио труда ни трошка доћи увеличати ову ријетку духовну свечаност и пречасни господин С. Правица, тајник и ђакон митрополитов, који је својим миловучним и анђелеким гласом при служби божијој слушаоцима улијево у срца побожност. Ејвала Вам узор свештеници и искрена браћо!

Кад је Високо преосвештени наступио на поносно борачко поље са својом пратњом уз пуцњаву пушака и топова, одвоји се од њи пречасни гос. прото Јовановић и оде цркви прије њи. Када је Високопреосвештени господин дошао са пратњом и прошли изпод славолука близу цркве, одсјели су са своји коња и дошли пред нову цркву, пред којом бијаше множина народа у свечаном руху, мушки сви гологлави и оружници у парадном одијелу на челу који је бијаше честити штрајзмештар госп. Франц Раих. Пречасни госп. прото стајаше у црквено одијело обучен, држећи крет у руци на црквенијем вратима, одакле поздрави Високопреосвештеног митрополита са подуљим, али значајним говором, предајући часни крет у свету десницу свом архипастиру са целивањем исте. По свршетку говора заори се трипута: живио са метцима из топова и пушака. Свети владика поче присутни парод крстом у десници благосиљати, а свештенство са осталим клиром присутним запои „испола ети деспота“. Народ је тискао један мимо другога, ко ће прије цјеливати часни крет и св. десницу и примити св. благослов од свога архипастира. Пошто је народ благословио, уљегло је Његово Високопреосвештенство у цркву, цјеливао свете иконе, прегледао цркву, за тим пречасни прото изговорио је кратку јектенију и отпуст.

Високопреосвештени је по обичају благословио св. десницом присутне, а клир је одпојо „исполасти деспота“.

Изишло је Њ. В. преосвештенство пред цркву, народ је опет приступио св. десници своје архијидезелану. Ту је Њ. В. преосвештенство поучило присутни народ, од прилике овијем ријечима; „Драги народе! Врло ми је драго што међу вама влада оно сјеме, које сам ја међу вама преклани каноничном посјетом посијао, т. ј. слогу, мир и љубав, те сте у тој слози, миру и љубави, савидали оваки благољепни храм божи. — Захвалите Богу, што сте живи и здрави ви са вашим домаћим. — Дужни сте свагда у потпуној вјерности, молити се Богу, за здравље Његовог Величанства нашега ослободисца, премилостивог цара и краља Франца Јосифа I, који преко високе земаљске владе за Босну и Херцеговину, као миле свију нас вјерни подјаника мајке, очинску бригу о нама води, те нас овако уређава и жеље нам испуњава“.

31. августа, послје одслужене јутрење, благоизвољело је Њ. В. преосвештенство са присутним свештенством пречасном протом Јовановићем, Ристом Кретићем, парохом пазарићким, Николом Којом, парохом Калиновачким, Стефаном Шиниковићем, парохом бјело-пољским, Васом Меданом, парохом габелским и Стефаном Правицом својим тајником и ђаконом освештати црквене утвари, одјејанија, сасуде, неколике иконице и звоно (које је дошло из Тријеста у Коњиц 29. августа о. г.).

У суботу у вечер т. ј. 31 августа у очи недеље, у седам сати зазвони на вечерњу, (било је и бденије), на којој је његово Високопреосвештенство чинодјејитвовало са свештенством. Било је осветљење црквеније прозора, славолука, оружничке постаје, кула и чардака беговскије Аповића и Агића, по висовима и бреговима огромне ватре пламтијаху, а по пољу небројне машале, би рекао, да све у пламену гори, цијелу ноћ до ране зоре. Милина је било гледати, како млади момци, ђевојке и снаше у колу играју, а међу њима тамбураш уз тамбуру српске пјесме попијева. Онамо опет гуслар међу средовјечним људима у стиховима историју српску прича, те га слушају. Старе баке и ђедови, држећи своје тојажнице у рукама подупирући се на њи, често пута низ образ оборе сузу радосницу, ће су

дочекали оно, што су и њихови прађедови желили а нису нигда мислили дочекати ни доживити: свети храм божи и милозвучно звоно, под кулам и чардацима бега Аповића и Агића. Мехмедбег Аповић и Заим бег (Зајко) Агић, врло су своју уљудност у дочеку при овој свечаности указали. Они су за своје породице оставили само по једну собу, а остале су са свим намјештајем и простирком издали странијем гостима, са одличном вечером, ручком и кафом, без икакве награде за то. Ејвала им као својој једнокрвној браћи.

У неђељу 1. септембра у девет сати изјутра, започело је Његово Високопреосвештенство освештавати цркву са пет поменутијех свештеника и ђаконом, које је трајало са божественом литурђијом до дванест сати.

При светој литурђији поучило је Њ. В. преосвештенство присутни народ красном и дугом бесједом. Од слушаоца ријетко је остао који, да није сузу низ образ пустио. —

По свршетку службе божије није се могло одморити Њ. В. преосвештенство од многог народа, који се трпаше један преко другога, који ће прије цјеливати часни крст и св. десницу, да га светом водом покропи и благослови.

У један сат послје подне, скинуло је Њ. Високопреосвештенство са себе архијерејску одјећу и сјело за приуговорљен објед, који је био на црквеној ливади, под нарочитим зато направљеним ладником. За објед су, уз Њ. В. преосвештенство сјели сва г. г. свештеници, изасланици котареког уреда, г. Врдољек, Б. Петровић, управитељ бјелимићке изпоставе г. Раих и остале госпде, у све 68 особа.

При обједу, подигло је Његово Високопреосвештенство чашу у здравље Њег. Величанства, желећи му здравље и дуги живот, уз бурно клицање живио! метцима из топа и звонење звона, за тијем су биле многе здравице; као за њихове преузвишености, г. г. министра Калаја, барона Апела, барона Кучеру и за барона Бенка.

У четири сата послје подне, исти дан, зазвони на вечерњу. По свршетку вечерње опет је народ пред црквеним вратима приступио десници свога архијереја да ји благослови, — тако је благосивајућији све до мрклог мрака са народом разговарао, храбрећи ји у вјери православној и народности српској — и т. д.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

2. Септембра у понеђељак, послје свршене јутрење, кренуло је Његово Високопреосвештенство на коњу, са својом пратњом, множином коњеника и пјешака са барјацима уз звонење звона, пуцњавом из топова и пушака у Коњиц. Уз пут до Коњица разлијегала се је шума од српскије пјесама и пуцњаве из пушака све до колодвора; ђе се је Његово Високопреосвештенство, поди-

јеливши свима свој благослов и пожељећи своме народу сва добра, са препоруком, да уздрже оно ејеме, које им је прије и сад у срца њихова посијао: слогу, мир и љубав, од кога ће красан плод привременог и вјечног живота примати, — растало.

У Коњицу, 12. септембра 1896.

Ј. Т. Д.

Прва ријеч и поука парохијанима.

Сачинио и говорио постриженик гомионички Петар Стеванов Иванчевић, јером. привр. парох

„Ти иди, вјера те твоја спасла.“
— Лук. 17, 19. —

Србадијо!

— Као што видите, ето, Божја воља и проми-сао Божји хтједе, а усуд досуди, да се ја — бар неко вријеме назовем вашим закономом, духовником, парохом, и како то ви браћо све кажете.

Па као војник Христов, а пастир српског и православног рода и народа, мислим, да је дошао свој међу своје! И мислим Србине брате, Српкињо селе, да је дошао „свој своме“ те да ћемо се слушати и пазити, као браћа Срби и православни хришћани, као што нам и наша православна српска црква и наш премилостиви небесни Отац — драги Бог заповиједа! . . .

— Ја вас браћо прво и прво свију, без разлике спола и рода, поздрављам са: „Живили и Господ Бог вас и све, што се ваше назива, помагао! . . .

— А сад ћу вам благочестиви Хришћани, као Србин, српски калуђер и ваш духовник прву ријеч и поуку рећи, а по дужности прва ријеч биће ми о нашој прадједовској православној вјери; ал' браћо прво свега молим вас, послушајте ме и примите моје ријечи своме српскоме и православноме срцу!

— Како нам оно вели, она српска народна пословица? „Што је од Бога, слађе је од меда.“ Па и вјера је од Бога, и то је један најдрагоцјенији дар Божји, што га је Бог човијечијем роду дао

— Ми браћо, имамо таку срећу, какву мало ко на свијету, а та је срећа над срећом, миље над миљем, добро над добрим, слава над славом — е смо православне вјере, а од српског рода и народа. . . .

— И има ли што узвишеније, племенитије, слађе? него ли бити Србин православне вјере!!!

— Заиста нема, па нема! . . .

— Наша нас православна вјера учи право, здраво вјеровати и познавати драгог Бога. Па за то се баш и каже, православна вјера, јер право и славно чува Божји закон, и установе наше свете православне матере цркве, која је „једина, саборнаја и апостолскаја, а глава наше православне цркве јест сам наш Спаситељ Исус Христос!“. . . .

— Наша православна вјера најстарија је вјера на свијету, она т. ј. православна вјера нема и нетрпи никаквих новотарија нити промјена. Православна вјера и православна црква најбоље и најчистије чува све истине и закон Божји, науку Христову, Божја и апостолска предања.

— Знајте браћо Срби, и ви Српкиње, да нема слава, без православља, а крста без три прста. Само наша православна црква може рећи, и вели о нашој православној вјери:

„Сија вјера апостолскаја, сија вјера право славнаја, сија вјера отеческаја, сија вјера все-ленују утврди“.¹

— Србадијо, мила и чила! Ми као припадници православне вјере и свете српско православне матере цркве дужни смо: 1. брижно чувати нашу прадједовску православну вјеру; 2. владати се по правилима наше православне вјере; 3. клонити се свега оног, што није по духу наше православне вјере, и што нам забрањује закон

¹ Кол. 1, 18. Ефес. 5. 23.

² Ускршња Посл. Њ. В. г. др. Н. Милоша. —

Божји и закон наше православне свете матере цркве; 4. дужнимо, као прави Срби православне вјере, да испуњавамо двије највеће заповиједи Божје — наиме:

„Љуби Господа Бога твога свијем срцем твојим, свом душом твојом, а и свом мишљу твојом; љуби ближњега твога, као и самога себе.¹⁾“
5. да сваке Недјеље и празника бар (ако не више,) једно чељаде из сваке куће у цркву дође, помоли се Богу за се и другу чељад, која не моглоше доћи, због каквих домаћи послова.

Браћо, висте у овијем крајевима измијешани са другим вјерама, па треба да чврето држите

наше српске обичаје, и све што је српско, а осо бито у множини да долазите у цркву, гдје ћете чути Слово Божје, а у светоме писму стоји: „Благо онима, који слушају Слово Божје, и чувају га.“ . . .

Срби браћо, чувајмо нашу вјеру, будимо чврсти и челични у свему, што је наше српско, и нека не буде што је наше лоше. Пазимо и настојмо, да се удостојимо онијех Христових ријечи: „Ти иди, вјера те твоја спасла.“ . . . Амин! . . .

У *Јајцу*. на Покров пресвете Богородице 1896. године. —

Ода Косовом пољу

Код цркве Лазарице на Видов-дан 15. јуна 1896. год.

Усред убавог бљеска див-душановог доба,
Када се сјај шираше по свој Европи
Црн демон чини се пророком гнусијех чина,
Једа их преда у наручја клетоме брату,
Гнусноме удесу казат, штаћ, бити у рату. —

У читуљи вјерној вјекова кад било горих
уначки мријети, на бојном *Косову пољу*,
Тад мука цјевала своје тренутке; ал' непоклекло
Косово, ширећ се вјековно по српству своме,
Пратећ страдања, а ходећи ка циљу своме. —

Ко поклепу љуби, гази светињу образа,
Презире олтар, славу и сву своју светињу, —
Ил' муке нису за мушко вриједне чути?!
Дробити јунака кости, а живот дигнути,
Милога спомена синова србинства имати.

Варвар се тјешу ледним срцем своје злобности
Намекнут, муке на младо и старо свуд е реда,
А кад га савјест угризат стане у своје срцу,
И бичем јада по срцу да га јаче мине,
Гадни му дух у уетима и срцу свему згине.

Ал' свето *Косово* покаја јунаштвом грјехе —
Вјечито бесмртнијем херојма српства,
Казујући покаљенма славу *Косава*
Та то је илустрација давнијех пламенова,
Кој' Србину створише славље и доба ова.

Слави се ти свето *Косово поље* јунац'ма
Које вјекови немогли срушити нит ће моћи,
Већ живљет на славу дику, бесмртног српства,
Ког спомена он дао да с' славе вјекови давни,
С' чим нам предци свуд постали и бјеху славни.

Силнога Мурата сав шатор се с кроз блистао,
Санка нес'но, даћ' му српском руком крв покуљати,
Тадај највећега у свијету моћника пророкова;
Ал' кликнула вила подић' Обилићу мишницу,
Сатрат од, пакост и злобе ивицу. —

Јуначким срцем разгоријева освету троје
Милош, и смишљао ју је у дјело привести.
Ништа му не могло супрот стати да то не чини,
Зато је то *Косово* дјелословљења љуцког —
Достојно хвале, љубави и штовања сваког.

Ликуј свето *Косово* бесмртне јунаке твоје,
Који не штедише животе дати их жртви, —
Отаџбини својој дјелом да на славу буду,
За славна дјела, која вјекови казују,
И српству еројством славу причају.

Нека светог *Косова*; оно је Србину мило;
Вазда мирисом ко таково свуда му то било.
Ког вјечити спомен Србина он свладавао,
Напастника ко немани де не било свијетом,
Господе! штит, *Косово*, и брини се о том!

Јован Шарић,
парох церањски у Далмацији.

¹⁾ Мат. глава XXII. стих 35—46. Зач. 92. —

Пригодница*)

Његовом Високопреосвештенству господину господину **Дру. Никодиму Милашу**, православном епископу Далматинско-Истријанском, приликом каноничне посјете, у *Церанма* 22. маја 1896. год.

Гледамо т' дико —
Узоре часни,
Умилна зоро —
Сјају нам јасни.

Доласком твојим
Ка нама данас;
Радосног дана
Доба је за нас! —

Ступај нам мили,
Владико свети,
С' дјелим' ти врлим' —
Светој ти мети.

Брани нам вјеру, —
Подиги народ,
Цркве нам чувај
Брини се за народ.

А ми ћем' за те
У ватру, воду,
Летити с' тобом
Добру и роду.

Цар нам је с' тобом
У томе свети;
С тобом нам вјера —
Лети ка мети.

Здравим те за то
Ка' оца свога,
Штитника српства —
Народа твога.

Радосним чувством
Ево нас сада,
Кликнути Живио!
Демон нек пада!

Одани и понизни:

Јован Шариф,
парох.

Разно.

Имен-дан Њезина Величанства царице — краљице Јелисавете. 7. новембра с. г. прослављен је свечаним богослужењем у новој срп. правосл. сарајевској цркви. Благодарене су одслужила, двојица архимандрита, тројица прота, седам свештеника, један протођакон и један ђакон, Црква је била пуна чиновништва војног и грађанског сталеза на челу са Његовом преузвишености генералом Густас-ом и превијетлим госп. бароном Бенком, административним директором вис. земаљске владе, ученицима свију мјесних школа с њиховим наставницима, друштвом „Слога“ и другог побожног народа. — Висопречасни архимандрит Магарашевић, администратор Дабробосанске дијецезе изјавио је на крају нашу оданост прејасном дому царском.

Слава храма стародревне и историчне старо срп. сарајевске цркве на дан св. архистратига Михаила 8. новем. т. г. прослављена је свечаном службом божијом, коју служише: 2 прота, 3 свештеника и 2 ђакона на челу са Високопреч. архимандритом Николиновићем. Српско-правосл. црквено пјевачко друштво „Слога“ и ђаци из

препарандије одговорили су свечаној служби складно. Млади свештеник Љубо Николић, држао је на „причасну“ одушевљен говор о крсној слави црквеној. Старе клисаре замијењене су новима, као и сваке године на тај дан.

Високопреч. госп. Никифор Дучић, архимандрит и књижевник српски, одликован је од архијерејског сабора митром, коју може при богослужењу носити. Честитамо заслужноме мужу!

Поплаве. Крајем м. октобра од многијех кипа наступиле су велике поплаве у околини Вишеграда, Зворника, Бијељине и Горажда. Дрина, Ржава и Лим толике су набујале, да су порушени многи каменити мостови, разорене куће и народу занешене многе штете. Доста људи платило је живот м. Њез. преузвишеност пл. Вилма Калај, кренула је сама овијех дана из Беча, да прегледа штету и невољницима помоћ пружи. Њ. ц. и кр. Величанство, Њих. преузвишености: поглавар земље барон Апел и барон Кучера, земаљ. влада, сарајевско градско поглаваре. брчанска штедионица и т. д. дозначиле знатнијеновчане припомоћи страдајућеметановништву.

*) Његово Високопреосвештенство г. Др. Никодим Милаш у овој години благоизволио је посјетити протопрезвитерат задарски, скрадински и кнински. Том заиста трудном каноничном посјетом, посјетио је 36 цркава, био у Кистанам Книну и Спљету. Највећи и најсјајнији приказ његове пратио га је на Косовом пољу код Лазарице цркве код Книна, гдје се бјеше стекло до близу 10 хиљада Србадије а међу њима његово високопреосвештенство г. Др. Никодим Милаш. Довоимо горњу пјесму као пригодницу му.

Мировина за чиновничку сирочад и удовице у Босни и Херцеговини, потврђена је са највишег мјеста и почетком идуче године ступа у живот. Удовице чиновника VIII. дн. разреда, има ће 800 фор. IX. дн. раз. 600 и т. д.; а дјеца ће им добијати доплатак до њихове 24. год живота за нужно школеко васпитање. *А шта ли је, мој Боже, за чланове конзисторијалне? Да ли се они сматрају чиновницима и да ли и за њих важи та благотворна установа земаљска?*

С миленијске изложбе. Многи уреди, заводи, школе, творнице па и приватне особе, добили су награду изложбenu: почасном дипломом, великом миленијском медаљом и изложбеном колајном. Г. Јово Митрићевић, златар сарајевски, награђен је за свој посао миленијском медаљом, а г. г. браћа Векићи, Ристо Ђ. Бесаровић, (из Сарајева) Стеван Козачевић и Сава Којдић (из Брчког), Ђорђе Костић (из Дервенте), браћа Кашиковић, Ристо Чоловић, Г. Р. Билић (из Мостара) и Ђуро Вукановић (из Гацка) одликовани су изложбеном колајном. и т. д. Ш. Т. Кашиковић, уредник „Босанске Виле“ и АЕ и М. конзисторија Дабро-босанска добише диплому признања.

Нов проналазак Теслин. Наш славни Тесла пронашао је начин, да се могу два човјека на телефону од више стотина миља не само разговарати, него ли и видети. Први покушај, док се та чудна справа још усаврши, чини ће се између Њујорка (у Америци) и Лондона (у Европи).

Горостасна лијеска. Јавља се да код Рогатице има велика лијеска висока 24 метра, а 6½ метара у обиму. Кад роди, даде пуна 2 товаралешника који су крупнији, него ли са обичнијех лијеска.

Хватање лептирова. Има људи, који ништа друго и не раде, него ли ноћу у пољу или шуми поред запаљених фећера хватају лептирове и од њих праве велике збирке вриједне по 10—20.000 фор. Неки ради тога лова путују чак у Индију, Јапан и Америку, и тако се људи користе са свијем, што на свијету постоји.

Ђирићево позориште од дуже времена настанило се у Сарајеву и даје врло поучне преставе; чувених свјетских писаца, преводе са француског и српског народног живота. Особље му је ваљано. Труд се заиста велики улаже, али публика сарајевска то и награђује својим марљивим похађањем, а особито срби ђаци ов-

дашњих виших и средњих завода. Зграда циркуса у коју се преставе дају, електрички је освијетљена и угодно топла.

Рашко-призренски Митрополит Дионисије остаће преко ове зиме у Пљевљу.

Одликован. В. преч. госп. Архимандрит Теодосије, управитељ манастира Милешева за своју ревну 28-годишњу службу, одликован је од Рашко-призренског Митрополита, приликом посјете у манас. скупоцјеним напрсним крстом. Чеситамо!

Зашто се порумени? Француски психолог Мелино расправљао је скоро о томе, те вели, да човјек порумени с тога, што му се на лицу у једанпут мале крвне ћелице прошире и приме усе, већу количину крви. Четири су главна узрока, што човјек порумени, а ти су: скромност, понизност, стид и гњев. Човјек обично црвени пред другим. Црвенило дају и неке љуте ствари или вјештачко удисавање амилинтриа. Ко од стида или скромности румени, знак је да је добар и да њежно прима утиске особито пред старијима.

Освећење патријаршеско-дворске капеле у Карловцима обављено је на Митров-дан 10. г. као на дан крне славе Његове светости српског Патријарха Георгија. Свечаности су присуствовала и Високопреосвећена г. г. епископи: *Миرون* пакрачки и *Гаврило* вршачки.

Против двобоја. Грађани у Готи, како њемачки листови јављају, издали су позив на њемачки народ, да дигне свој глас противу двобоја и да траже да се двобој законом забрани. И право је!

Европска војска. У париском „Жунал-у де Деба“ неки стручњак израчунао је војску тројног и двојног савеза по овим резултатима: *Француска* има свега 4,950,000 људи, од којих одмах може да изађе пред непријатеља 2,200.000 *Русија* има 13,587,000 војске, од које може у рат поћи 2,575,000. *Њемачка* има 6,400.000 људи од који је одмах готово 2,364.000. *Аустрија* има 3,000.000 људи од којих је за рат 1,590.000. *Италија* има 2,931.000 од којих је спремно на борбу 935.000. но снага војске не рачуна се по броју, него ли успјех у рату зависи од ратне среће, оружања, одијевања, издржавања војске и од стратегичног положаја у вријеме боја.

Миљинијска изложба у Будимпешти закључена је свечаним начином 22. октобра,

Српско-правосл. црквено пјевачко друштво

„Слога“ у Сарајеву давало је на Аранђелов-дан у вече о. г. забаву са пјесмама, декламацијама и преставом „Сан краљевића Марка“ у згради циркуса у корист друштвене благајне. Пјесме „Поход“ и „Двори даворови“ отпјеване су складно са опетовањем, а „Пјесмо моја“ од Качника у мјешовитом збору, довела је публику до усхићења, те ју друштво и по трећи пут мораде отпјевати. Гђице: Вера Деспић (у народном одијелу) и Зорка Х. Костић извеле су своје декламације „Крет“ и „Наши јади“ на најпотпуније задовољство. „Јунаштво Милоша обилића“ срп. нар. пјесму отпјевао је г Р. Максимовић својим мило звучним гласом како треба. Алегорија „Сан Краљевића Марка“ даје пуно поуке и црта стање српских патња у дугогодишњом робовању. Г. Г. дилетанти уложили су већи труд око тога комада на коме су постигли потпун успјех. Нека је свима и од наше стране лијепа братска хвала! Музика је свирала више српских комада, што је улијевало радост, особито нашој српској младежи. Први дио забаве свршен је око поноћи, а младеж се и даље забављала играма и пјевањем.

Кукуљевића прослава. Беловарски велики жупан — познати пријатељ и овијех земаља гости. Др. Милушин Кукуљевић прославио је 17. октобра о. г. 25. годишњицу свога службовања. Славио и 50-годишњицу — ако Бог да!

Умножавање петица. Министар финансије наредио је, да се направе још 3 милиона петица (од 5 фор.) пошто се осјећа оскудица папирног новца. Да су и сад форинте папирне у промету не би шкодило.

Плате европским владарима. Немачка издаје годишње на владајуће породице 35. милиона фор.; Турска на Султана 33,600.000 фор.; Русија на царску породицу 25,725.000 фор. не рачунајући приходе од златних и сребрених рудника, које ужива руски царски дом. Аустро-угарска издаје цару и краљу и његовој породици 9,500.000 ф. Енглеска краљица и њена породица примају годишње 9,450.000 ф. Италија издаје краљу и породици му 6,930.000 фор. Шпанија плаћа годишње свом владоцу 4,200,000. Португалија издаје за краља 1,333.932, Шведска и Норвешка плаћају краљу 1,233.960 фор. Данска издаје владоцу 651.000 ф. Холандија даје сво-

јој краљици 661.500 фор. Србија плаћа краљу 655.200 фор. са апанажом бившег краља Милана. Румунија издаје краљу и породици му 504.000 ф Грчка даје краљу 441.000 ф. Предеједник Француске републике прима само 252.000 фор.

Цигарете за краљицу Викторију. Краљица не пуши нити иког трпи да у њеној близини пуши, али ипак годишње потроши преко хиљаду најфинијих Буелто-абаја цигара, које се за њу нарочито израђују. Те су цигаре врло скупе, тако да се ни у Хавани не могу добити ниже од 2 фор. комад. Радници за сваку израђену цигару добију по 75 новч. Сваки се лист пребере и нарочито испита. Те цигаре раде најстарији и највјештији радници и, кад највећма пазе, могу да израде по 30 комада на дан. Лијепа заслуга!

Лијечење бјеснила у Хини. Кад кога кинеза уједе бијесан пас, он одмах мора убити пса и појести му живу не кувану црну цигарицу. Тврди се да је то сигуран лијек и да су га чак и неки европски љекари са успјехом употребљавали.

Здравствене заповиједи. Др. Лаза Димитријевић прописује ово 10 заповиједи за здравље, које су и за наше селке прилике особито подесне: 1). Не лези зими у соби на земљу, но подигни кревет и лијежи на сламњачу; 2) Собу 2 пут годишње окречи и увјек послје болесничког оздрављења; 3). Не умивај се у соби ће народ живи и ноћива; недај болеснику (и сипљивцу) да пљује по соби, но у леген или у какав суд; 4). Не прегријевај собу, а боље се покри; кад излазиш зими из собе, огрни се губерром; 5), Не суши обућу и пелене у соби ће чељад спава; 6). Недај да чељад свршава нужду око куће; 7). Чим дијете устане, умј га и дај му варена млијека, са добро печеним љебом. Воће и бостан не даји сабајле дјечи; 8). Трипут на дан провјетравај собу, а болесника добро покри; 9). Кад болесник има у прима ватру, узми велику женску кошуљу, покваси је у хладној води, добро испиједи и обави око груди и леђа, па га добро покри да вјетар не залази. Овако мијењај кошуљу, док ватра не прође; 10). Оно није никакав родитељ, који пушћа дјецу у зими у гаћама, без чакшира, на поље, као и оно што није никакав муж, који своју жену бар 3—4 дана послје порођаја не остави да одлежи, но је онако сирову одмах на рад ћера.“

Преч. госп. Лазар Богдановић, наш вриједни сарадник и досадашњи парох varaždinski изабран је једногласно за пароха осиечког. Честитамо живио!

Богословска зграда на Халки, која оно прије 2 године бијаше порушена земљотресом, подигнута је поново трошком погрченог србина Павла Стефановића, паришког трговца који је притекао у помоћ са знатним прилогом од 22.000 турских лира, Зграда је почетком октобра о. г. освешана.

Нови грчки Митрополит. Дана 17. октобра о. г. била је свечана интронизација новог атинског Митрополита *Прокопија*. На свечаној служби, коју одслужише: 5 владика, 24 свештеника 4 ђакона и 5 архимандрита, присуствовали су краљица, престолонашљедник, министри и страни посланици. Особито је пала у очи приступност и католичког бискупа Ангелија. Нови Митрополит држао је лијеп говор о дужности црквеног поглавара.

Спава дванајест година, Из Бремена (Немачка) јавља се сва чудновата вијест: једна млада дјевојчица од 4 године заспала је прије 12 година, па се још ни до данас није разбудила. У почетку је кад-што осјећала спољне утиске, но последије је и тога нестало. Хране је вјештачким начином, и, што је чудновато, жваће и гута као и на јави. Сви љекареки покушаји, да је разбуди, показали су се безуспјешни. Кукавну дјевојку надгледају родитељи и друга родбина. Она не само што не слаби, него, на против правилно се развија. Ако се још у вријеме про-

буди, моћи ће се одмах и удати, само је жалост, што не умије говорити, а незна ни друге кућне послове. Чудновато заиста.“!

Женске гимназисте. До сада су се и женске примале у Србији у гимназију и, која је год хтјела, могла је свршити нижу гимназију, а према препоруци професорског збора, похађале су и више разреде. Према најновијем распису министра просвјете, женске више немају права учити вишу гимназију.

Робинзоново острво. Ушљед јаког земљотреса, тога чувеног острва више нема; утонуло је у море.

Стигло писмо последије 30 година. Неки дански лађар стигао је скоро из Исланда у Копенхаг, и ту добије е поште писмо, које је у јулу 1866. на њега управљено било. То писмо тражило је по свијету адресата равнијех 30 година и дошло му је у руке неповријеђено. Лађарева жена док је још дјевојком била, писала му је то писмо, па је сад, као његова супруга, присутна била, кад га је примио.

Богат портир Недавно умро је у Француској при једној берзи париској. Иза себе оставио је вилу (зграду) и 250.000 франака готовине које је за 30 година свога службовања уштедио.

Кисељење купуса. Црвени или модри купус бољи је за кисељење од бијелог. Осим тога купус који се не залијева или на сушној години расте, боље се сачува, јер је тврђи, ма да су му главице мање. Баштовански купус бујан је и брзо расте, но с тога се и брзо квари — труне.

Књижевне вијести.

Писма из Москве са крунисања руског цара Николе II. и царице Александра Феодоровне са више слика. Написао А. Пајевић у Новом Саду. свеска I. Књига износи 208 страна обичне осмине и цијена јој је 60. новч. Дјело садржи XVI. писама с крунисања из Русије с насловним сликама руског царског пара. Чист приход овз књиге намијењен је фонду дра. Ђорђа Натошевића за удовице и сирочад учитељску. Госп. Пајевић познат је српском читалачком свијету са својих досадашњих књижевних дјела, особито његови путописи писани су лаким слогом и јасноћом, да

читатељу преставља ствари, мјеста и догађаје, као да то очима гледаш, те сваку његову књигу читаш у слат и с највећом занимљивошћу; једно то, а друго сваког мора да занима и поучи писање о моћној Русији, красним и богатим црквама а нарочито при тако значајном дјелу као што је крунисање цара словенског. Још једна или двије свеске „Велике Пајевићеве Споменице из Русије“ изаћи ће, па у име реченога, а у име и добротворне цијели, којој је књига намијењена, препоручује се сваком пријатељу и љубитељу српске књиге, да како ову, тако и друге књиге

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

госп. Пајевића набавити не пропусти. Људи троше хиљаде на путовања, а ми се ето за мали број крајцара можемо наслађавати и све то лијепо, с једног мјеста у врућој соби читајући, гледати.

Позив на претплату. Рад сам дати у штампу збирку својих проповједи под насловом: *Глас пастира*, те се с молбом овим путем обраћам на Пречасну браћу свештенике обојега реда, на богословску омладину и све пријатеље српске књиге и православља, да ме претплатом и скупљањем претплате у овој намери подпомогну.

Књига ће изнети до 12 штампаних табака велике осмине, а цена ће бити за претплатнике 1. круна (1. динар 20 пара дин.).

Рок претплати стављам до конца децембра о. г. па како сам рад и имена претплатника штампати, то молим, да се са именима претплатника и новац до означенога рока на потписаного пошаље, како бих могао штампу у напред платити.

Скупљачима претплате дајем једанајесту књигу у име награде.

Уједно молим славна уредништва српских листова, да би имали доброту позив овај на претплату бесплатно у својим листовима прештампати.¹⁾

У *Митровци* (Срем) 7/19. Новембра 1896.

Григорије А. Николић,
протопрез. помоћник.

„Босанска Пошта“ лист за пољошкоу и народно господарство, отпочела је у Сарајеву 15. новембра о. г. п. н. и латиницом штампана излазити, и то: уторком, четвртком и суботом на читавом табаку. Годишња је цијена 8 форинти. Претплату прима Администрација „Бос. Поште.“ у Сарајеву. До 31. о. г. Децембра плаћа се 1 фор.

Индијске пјесме књига I. превео Симо Поповић. Цијена 80 новч.

¹⁾ Штованим Читаоцима „Источника“ познат је наш ваљани сарадник г. *Григорије А. Николић*. Неколико његових бесједа изашло је, осим осталог, на страницама овог црвеног листа. Госп. Николић ради марљиво, а што је нашем свештенству и досад користио, то му се мора признати Његове црквене басједе пуне су схватљивости, богословски обрађене и поучне; с тога и његову књигу „Глас пастира“ ради тога, а и ради незнатне цијене од 50 новч. нашему преч. свештенству толо препоручујемо. Претплату ће примати и уредништво овога листа. — Ми рад г. Николића нијесмо имали чим досад наградити с тога потпомогнимо га бар са једном круном, и то не забадава, него ли и опет у своју корист — за *равних 40 проповједи!*

Уредништво.

Петар II. Петровић Његош, написао Л. То-мановић, цијена 1 фор. Те обје скоро изашле књиге могу се добити у књижари П. Рамадановића у Котару.

Српски Магазин за год. 1896. издаје и уређује Игуман Дионисије Миковић. Цијена 1 фор. за претплатнике. Књига има 254 стр. обичне 8₀. Садржина: Писмо Клаудије Прокула, Избрани суд, старе српске и јуначке пјесме, приповијетке из српског живота, историјски дио, газни описи, животописи, путописи, стара писма, срп. народ. приповијетке, књижевни прикази, оцјене и привреда. Препоруђује се српском читалачком свијету.

Косово, опис земље и народа г. Бранислав Ђ. Нушић, срп. конзул у Приштини спремио је за штампу дјело под горњим насловом. Књига ће бити украшена са лијепим илустрацијама. Претплату прима и уредништво „Бос. Виле“ у Сарајеву. Цијена?

Три сирочета, или како пролази породица умрлог сиромашног србина занатлије, написао г. Јован Л. Богдановић у Срем. Карловцима. Књига ће изнијети више од 3 штампана табака и дућанска јој је цијена 25 новч. Препоручује се српским занатлијама.

Госп. Стеван Ј. Јевтић, намјерава почетком идуће 1897. год. отпочето издавати сав свој дојакосњи књижевни рад, на коме се бавио 28 година. Он издаје *осам* књига, од који ће свака изнијети по 20 табака средње осмине. Књиге ће излазити у размаку од 3 мјесеца једна за другом, Свака књига стаје 4 динара или круне, а ко се у напријед упише на све 8 комада, добива књигу *динар јевтине*, дакле све 8 комада за 24 круне или 12 фор. Новац се полаже кад се књига прими. Рок пријаве траје до конца новембра о. г. Поруче се шаљу на писца — *краљевска српска Реалка Биоград*.

Путне успомене од Дра. Полита-Десанчића. Издање српске књижаре Браће М. Поповића Нови Сад. Цијена 80 новчића.

Војвођанин лист за забаву, просвјету и привреду. Излази у Ст. Бечеју сваке неђеље. Одговорни је уредник Љуба Милованов. Годишња цијена 4 фор.

Зврцало лист за шалу. Уредник Тривун Црнић, Главни сарадник Сремац. Цијена 3 фор. годишње. Излази сваког 1. и 15. у Ст. Бечеју.

Правила православне цркве с тумачењима од преосвештеног Епископа далматинског дра. Милоша П. књига изашла је и добива се у наклади књижаре А. Пајевића у Новом Саду. Први дио ове књиге изашао је у прошлој години, а сад је ето готов и други. Обје књиге садрже сва правила наше св. православне цркве (921.). Друга књига садржи IV, 569 стр. вел. 8₀ и цијена јој је 3 фор. 50 новч. На крају књига налази се подробен азбучни преглед. Оба дјела стају 7. ф. 50. новч. и топло се препоручује пречасном свештенству и богословима, да не пропуште то важно црквено дјело набавити.

Историја српске цркве. Познати пријатељ и велики познаваоц српскога народа француски књижевник и дипломата барон Adophe d' Avril пише у последње вријеме и историји српске цркве. Досад су штампана два велика одјељка. Први је посвећен постанку српске патријаршије и историји цркве краљевине Србије, а другим србима у Црној Гори, Босни и Херцеговини; трећи, који је у штампи, посвећен је историји срба у Аустро-Угарској. Свеске се набављају код париског књижара Е. Legaux-а и стају свака по 2 динара.

Нов лист. Г. Н. М. Косанић, штампар у Панчеву, почео је од 1. октобра о. г. издавати лист „Грађанин“ за автономне, просвјетне и материјалне потребе срп. народа. Излазиће недељно једанпут и стаје 4 фор.

Одговор римској пропаганди на њен „Балкан“ о јединству и братској слози. Одговора Сениша, Српска штампарија у Загребу. Цијена 10 новч.

О миразу с хришћанског гледишта. Јавно предавање на духовној бесједи црквено-пјевачке дружине „Станковић“ у дворани велике Школе 2. Јуна 1896 Говорио Атанасије М. Поповић предавач Богословије. Штампарија Петра К. Танасковића у Биограду.

„Народна школа“, лист за учитеље и све пријатеље основне наставе. Излази двапут мјесечно на табаку. Цијена 4 динара годишње. Преплата се шаље уреднику и издавачу Мих. М. Стефановићу учитељу у Пожаревцу (Србија).

„Ласта“ лист за дјецу. Цијена? Излази у Биограду.

Вартоломејска ноћ, роман руса Крижановскога, почео је у Биограду излазити у свескама у српском преводу. Биће око 20 свезака. Свеска стаје 20 пара динарски. Нећељно ће излазити по 2 свеске.

Српска-талијанска граматика. Написао Никша Иванковић у Дубровнику. У меком повезу стоји 1 фор. 80 новч. а тврдо укорићена 2 фор. 50 новч. Добива се у српској штампарији у Дубровнику.

Господа сељаци, приповијетка од Тадије Н. Костића свештеника у Гор. Милановцу (Србија) Цијена 1 динар. Изнијеће око 8 табака обичне осмине и биће готова до половине октобра о. г.

Црни књаз са Семећа, доживљај из босанске окупације. Књигу од 4 табака изда ће Пера Данкулов из Вел. Бечкерека у корист споменика пок. глумца Тоше Јовановића. Цијена је 50 новч. Пошто ће и нас босанце занимати та књига, препоручује се за набаву.

Јавна благодарност

Јавна благодарност. Висока земаљска влада „за Босну и Херцеговину“ покрај очинске велике бриге и неописате учињене милости ново-подигнутом храму у Билећи, благоизвољела је и овај пут излити своју велику милост, даровавши истом св. храму доље сљедеће богате утвари црквене:

1. фелон, 1. патрахил, 1. појас, 1. стихар, 1. наруквице, 1. покровац за св. путир, 1. за дискос, 1. покровац за обоје. То су једне хаљине од fine црвене материје. Друге хаљине су од бијеле материје. 1. фелон, 1. патрахил, 1. појас, 1. стихар, 1. наруквице, 1. покровац, за св. путир,

1. за дискос, 1. покровац за обоје. За Ђакона, 1. стихар, 1. орач. 1. наруквице; 2. велика чирака пред двери, 2. трикира, 2. свијетњака, 1. путир, 1. дискос, 1. звјездица, 1. копље, 1. кашика, 1. кутија за св. аганац, 1. кутија са свим прибором за св. честица, 1. већи дискос са стопом, сви сасуди од сребра са позлатом; 1. Велико кандило. 3. мала кандила, 1. полијелеј, (цвијет) 1. кадијоница, 1. Евангелије, 1. Апостол, 2. октоиха (1. 2. дио), Све књиге су у фином тврдом кожном повезу с позлаћеним дивот-корицама; а све хаљине су од красне богате fine израде од чисте (златотканине). Овај красни поклон краси нашу св. богомољу.

Ниже потписани, у име црквене општине и у име овомјесног народа изјављује нашој дароватељици — високој земаљској влади, синовску вјерност и лојалност и највећу и нај уљуднију благодарност, за много цјењени милодар, колико за ови високи поклон, толико још што је наш св. храм и подигла са новчаним прилозима. Оно је први ктитор и приложник овог св. храма, кога је и дигла и у красила.

Свемогући отац небесни нека живи нашег ослободитеља Његово Апостолско Величанство најмилостивијег Цара и Господара Франца Јосифа I. и Његов прејасни сретно владајући дом!

Живила наша висока дароватељска земаљска влада!

Из срп.-прав. протопрезвитерског Уреда.
У *Билећи*, 25. октобра 1896.

Надзиратељ протопрезвитерата:
Ђ. Периновић,
свештеник.

Јавна благодарност. Честити срби и српкиње изволили су нашу срп.-правосл. цркву, храм св. у Билећи приложити сљедеће утвари црквене, и то су г. г. приложници;

Никола Илић ц. кр. Сатник у Билећи 1. Икону св. о. Николаја, у вриједности 25 фор. Мато Јововић рођен у Рису а сад овђе обућар, 1. красну стародревну икону св. Богоматере, богато израђену са оковом чистом срмом. Вриједност јој није позната. Мато Јововић каже: да се ова красна икона налази у кући честите српске породице

Јововића од 300. година, а по предању његових стари да је иста икона из св. Софије донешена. Ристо Дунђић учитељ из Сарајева, 2. мале старе иконице 1. велики Зборник, 1. мали Псалтир. Јованка Милићевић (Лакић) 1. Павте са каницом од срме са позлатом, 2. старе Иконе, 1. св. Благовештеније, а 2. св. Богомајка, 1. мали Бакрач за водицу, 1. велики стол Ана Ђуковић из Дубровника, супруга честитог србина и трговца г. Михајла Ђуковића: 1. велики фини пјат од чистог сребра. Андријана супруга г. Петре Попаре трговца овђе 1. покровац за проскомидију, у вриједности од 6. фор. Стана Кекић рођ. Петковић из Гацка: 1. Покровац за св. часну трапезу у вриједности 8. фор.

Услед тога подписати зматра за свету дужност овим путем изјавити своју благоадрност и усрдну захвалност свима наведеним приложницима, за које молићу се преблагом Христу Спаситељу да им за њихове прилоге иљодоструко надокнади, и да им дарује лијепо повољно здравље и подпуно задовољство, дуг живот њима и породицама њиовим, пак нека би се и друга браћа Срби и сестре српкиње угледали на горње приложнике скоро освећеног храма св. Саве.

Из српско-прав. протопрезвитерског уреда.
У *Билећи* 25. октобра 1896.

Надзиратељ протопрезвитерата
Ђорђе Периновић,
свештеник.

Ч и т у л а

Његовоо краљ. Височанство војвода Виљем Виртемберг заслужни ратни борац, напљедни принц Виртембершки, бивши поглавица Босне и Херцеговине и т. д. и т. д. умро је 25 октобра о. г. у 69. години свога плодотворног живота. Уз окупацију Босне и Херцеговине судјеловао је у рату са својом дивизијом имајући задатак да на десном крилу заузме западни дио Босне. 24. Јула 1878. сузбио је усташе на Рогољима више Варцара, а 26. и м. потукао их је потпуно и заузео стари босански град *Јајце*, 30-тога

мјесеца и *Травник*. 26. и 27. Августа р. г. заузео је Кључ и одатле кренуо с војском преко Бугојна. и Купреса. 16. Септембра освојио је и *Лијевно*. У јесен 1879. поло му је удио, да с војском, посједне и ново-пазарски санџак и тако је пок. Војвода положио темељ уређења и мира у посједнутим земљама. Повјесница босанска сачуваће на вијекове име тога великог ратног мужа, који је пуне 34 године у пјобједама славу свога имена уживао.

Нека му је и од нас слава и вјечни покој!

СРДАЧНО С БОГОМ И СРПСКА ХВАЛА!

Пригодом мога поласка у Јајце, кас замјеник — јако обољелог пароха г. Глушца, показали су ми топлу српску љубав многи и многи родитељи мојих бивших милих ученика; чим су чули, да сам премјештен, једнако су ми долазили, доносили милоште, и изјављивали своја саучешћа.

— Ја им овијем изричем српску хвалу и срдачно с Богом! . . .

Особиту благодарност и вјечито признање заслужио је мој добри духовни отац, преподобни јеромонах Герасим Кочић, који је кроз шест година мога боравка у манастиру Гомионици у сваком погледу био ми као рођени отац, а по своме чистом и човјекољубивом срцу управо ми био мелем у свакој прилици. . . .

Хвала, узорном и честитом тежачком дому мога кума Николе Мајсторовића и браће му, који су још од првог дана, чим су почели дјецу у школу давати, имали љубав прама мени, и увјек ме као свој свога у свој поштени дом примали, помагали, а и при поласку лијепо ме и усрдно испратили и братски даровали! . . .

Не мање захваљујем и Бишћанину Јови Филиповићу, терзији и ситничару у селу Кмећанима — код манастира, који ме је — као земљак, сваком приликом, братски потпомагао и вазда ми на руци бивао! . . .

Хвала, честитом и добродушном трговцу у Бањојлуци г. Науму Димитријевићу, који ми је увјек наклоњен и искрен био, па у свакој прилици на руци ми бивао, а без икаква свог интереса, и шта више, сад при моме поласку, постарао се и кола за ме и моје ствари и слугу Алексу нашао и братски ме испратио! . . .

— Свима и сваком пријатељу и поштоватељу овијем из српских груди кличем! „Срдачно с Богом и српска хвала“! . . .

У Јајцу, крајем септембра 1896. год.

Петар С. Иванчевић.

постриженик гомионички, јеромонах, привр. парох.

ПОЗИВ.

Сви претплатници, који овај лист држе, умољавају се да у што краћем року пошаљу овогодишњу дужну претплату на „Источник.“

Протопрезвитери и надзиратељи у Босни и Херцеговини, нека се пожуре и најдаље до половине децембра о. г. покупе овогодишњу претплату од подручног свештенства, и консисторији пошаљу поштанском напутницом, а у засебном допису назначе име и презиме свештеника, који је положио претплату.

ВЛАСНИШТВО И УРЕДНИШТВО.

На знање.

Долазак Њег. Високопреосвештенства АЕ. и Митрополита Мандића 7/19. дец. у 1 с. по подне у Сарајево, а у недељу 8//20. дец свечана служба архијерејска са инсталацијом.

УРЕДНИШТВО.

Прва српска штампарија Ристе Ј. Савића.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

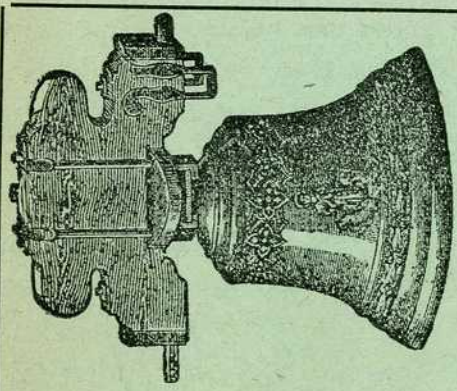
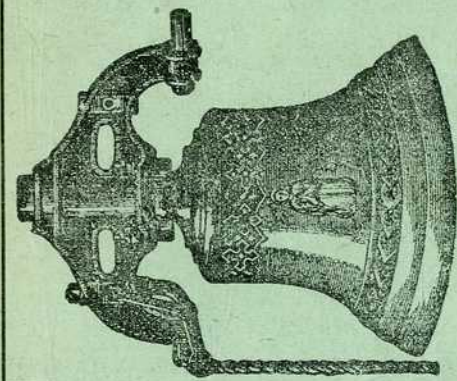
WWW.UNILIB.RS

—* РАДЊА ПОСТОЈИ 200 ГОДИНА. *—

ОД 1872. ГОД. САЛИВЕНО 1000 КОМАДА.

ОД 1872. ГОД. САЛИВЕНО 1000 КОМАДА.

У СРПСКОЈ
ЗВОНОЖИВНИЦИ
Ђ. ПЛ. БОТЕ синова
У ВРШЦУ

израђују се, по најновијем и

старом систему са гвозденим и дрвеним крунама хармонично удешена **ЗВОНА**, по најумјеренијој цијени, са гаранцијом на више година. Такође прима горња фирма стара, пукнута звона на преливање с исплатом на више година.

Ливене мустре звона, као и фотографије од оригинала шаљемо свима општинама на захтјев бесплатно.

Наруџбине израђујемо брзо и тачно, јер је радећа снага за израду увећана, а могу се звона сваке величине и тежине у два три и четир гласа салвати по православном стилу.

с поштовањем

Ђорђа П.Л. Боте синови,
ЗВОНОЛИЈЕ.

Звона има од 60 до 100 кила на стоваришту у свако доба.

В. МАРКОВИЋ И ПАВЛОВИЋ

РАДЊА ЗА ЦРКВЕНА ОДЈЕЈАЊА, УТВАРИ И СВЕШТЕНИЧКА ОДЕЛА.

Земун „ТРИ ГОЛУБА“ бр. 484.

Препоручују своје богато стовариште црквених утвари, као: Путира, Крстова, Полијелеје, Петохлебница, Венчала, Крстионица, Калоница, Кандила, Сасуда за теплоте, Рипида, Дарохранилница, Мирносница, Свећњака, Икона, целивајућих и свечарких у разном формату, евангелија и свију црквених књига у малом и великом формату.

Црквеног шивеног одјејања у великом избору: Одежди (фелоча), Стихара Епитрахља, Појасева и Наруквица, Франтаница, Барјака, Неба, Покривача за часне трагезе и налоџе, Набедреника, Орара и Наруквица, Архијерејских округа, Митри и Бројаница.

Свештеничког носећег одеда у великом избору:

- Антерија од разне материје, чоје и первијана.
- Џубета " " " " "
- Раса " " " " " по проишеном кроју.

Камилавки за монашко и мирско своштенство и Протојереје, Појасева: архијерејских, архимандритских, протских и свештеничких.

Свега наведеног има готовог, а примају се и поруцбине, које се брзо извршују. Еспап је најбољи и даје се са гаранцијом. Крој правилан и вештачки. Израда добра.

Иконостаса за цркве потпуно састављених; иконе у строго православном типу под гаранцијом и стручним комисијским прегледом израђујемо.

Примамо на оправку црквене утвари и одјејања, као и барјаке. Све наведено продајемо и израђујемо по врло умереним ценама. Очекујући многобројне наруцбине.

В. МАРКОВИЋ И ПАВЛОВИЋ,

радња за црквена одјејања, утвари и свештеничка одеда